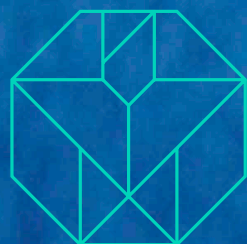

Gør en forskel
VIA Pædagoguddannelsen

Nr. 10, december 2016

VIA University College

PÆDAGOGISK EXTRAKT

**TEMA: Køn – mere end bare
drengene mod pigerne**

INDHOLD

02 Indhold

03 Leder

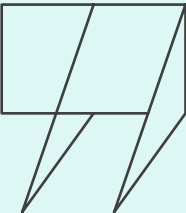
En køn affære

04 Redaktørens klumme

Tøsedrenge og drengepiger

Køn – noget vi er, gør og gøres til

- 05 To kategorier, to kasser, to køn
- 09 Ligestilling skal læres
- 10 I Sverige sætter pædagoger køn og ligestilling under lup
- 14 Hen – et misforstået begreb
- 15 Mandlighed og maskulin dominans
- 18 Seksualitet er en menneskeret

Børnehaven er et fantastisk sted at være – også for mænd.

25

Køn i børnehøjde

- 20 Pædagoger skal vise børn en mangfoldig verden af køn
- 23 Velvalgte børnebøger rykker ved traditionelle forståelser af køn
- 25 Børnehaven er et fantastisk sted at være – også for mænd
- 28 Gode erfaringer med professionskorps
- 30 Det du synger, er du selv
- 33 Mere brøl, tak!
- 34 Fra kønsopdelt til kønsbevidst
- 37 **Anmeldelse:** De to køn som hinandens modsætninger

Køn: Viden og holdning

- 39 På opdagelse i den kønnede by
- 43 Køn på spil – også i formelle institutioner
- 44 Køn og ligestilling ligger på rygraden

Konference om køn

- 47 Køn, seksualitet og mangfoldighed er sat på dagsordenen
- 51 Hent viden og inspiration i ny ressourcebank om køn
- 52 Kønspolitikker – mellem modstand og muligheder
- 54 Seksualpolitik er et vigtigt arbejdsredskab
- 57 **Anmeldelse:** Vi kan kun blive bedre

Spids pen

- 59 Vi er alle medskabere af køn

Redaktionsansvarlig

Jeanette Ringgard Svendsen
jesv@via.dk

Layout

Lene Schaarup
lens@via.dk

Illustration

Emei Olivia Burell
oburell@gmail.com
emeiburell.tumblr.com

Forsidefoto

Erika Zimmer Brandt
ezb@via.dk

Journalist

Hanne Duus
hd@via.dk

Produktion

VIA kommunikation – 2016

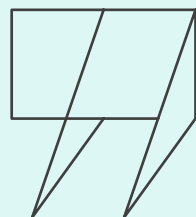
ISSN:2246-7920

LEDER

– En køn affære

Feltet rummer en række **dilemmaer og udfordringer** – men også en masse livsglæde, energi og muligheder.

Med den nye pædagoguddannelsen fra 2014 er køn virkelig kommet på dagsordenen i en dansk pædagogisk kontekst. Endelig. I modsætning til de andre nordiske lande har der nærmest været en berøringsangst til temaet i pædagoguddannelsen i Danmark. Ikke at køn var fuldstændig fraværende, men det har ikke været et prioriteret strategisk tema underbygget med nationale mål, indsatser og viden.

Men det er det nu. En lille ydmyg formulering i aftalen om den nye pædagoguddannelse satte det hele i gang: "Det sikres, at kønsdimensionen indgår i de relevante vidensområder i grundfagligheden". På professionshøjskolerne besluttede vi på baggrund heraf, at der skulle udvikles et nationalt modul på grundfagligheden med titlen: 'Køn, seksualitet og mangfoldighed'. Så nu møder alle pædagogstuderende i Danmark – og dem er der mere end 5000 af hvert år – dette modul.

Turbo på udvikling af ny viden om køn

Ministeriet satte turbo på udviklingen. I december 2014 bevilgede de tre millioner kroner til at styrke videngrundlaget, gennemføre pilot- og udviklingsprojekter, udvikle undervisningsmateriale og sikre kompetenceudvikling inden for køn, seksualitet og mangfoldighed. Det blev til en række initiativer. Mange af dem kan du læse om i dette nummer af Pædagogisk Extrakt. Blandt andet en videnportal KSMViden.dk og en antologi med titlen: 'Køn, seksualitet og mangfoldighed'. I VIA gennemførte vi et projekt om kønspolitikker i pædagogiske institutioner.

Dilemmaer og udfordringer kræver viden

Køn og seksualitet er ikke enkle temaer at håndtere for pædagoger. Feltet rummer en række dilemmaer og udfordringer – men også en masse livsglæde, energi og muligheder. Det er vigtigt, at pædagoger har en faglig og professionel tilgang til temaet. Der skal udvikles viden og fagsprog, som pædagogerne kan bruge i det daglige arbejde, så det ikke alene bliver frygt og risici, der bliver styrende i diskussionen om køn. Børn, unge og voksne har brug for troværdige og professionelle voksne at spille bold op ad, når køn, seksualitet og mangfoldighed trænger sig på i den pædagogiske hverdag. Og det gør det i stigende grad – ikke mindst med de nyeste initiativer på området.

God læselyst

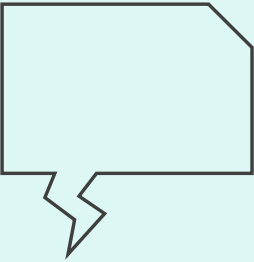

OM

Peter Møller Pedersen
pmp@via.dk

Uddannelseschef for
VIA Pædagoguddannelsen

REDAKTØRENS KLUMME

Meget mere end ‘drengene mod pigerne’

Som en lang slange snor rækken af pinkfarvede dukkevogne sig ned ad stien. I matchende vindjakker og gummistøvler transporterer børnehavepigerne stolte og småsnakkende deres dukkebørn gennem byens gader. Undervejs stopper forbipasserende op. De lægger hovedet på skrå, mens de sukker eller lader et ‘nåååhhh’ undslippe. Pigerne er på tur. Med børnehaven. Jeg ser optoget fra mit vindue. Og ærgrer mig over, at jeg nu igen i år må forvente en nuttet artikel i den lokale avis. En lille reportage, der fortæller om den dejlige dukkevogns-tradition, som Børnehuset holder i hævd. Et stort foto af Liva og Silje bliver sandsynligvis flankeret af teksten “de leger

mødregruppe på tur”. Og den interviewede pædagog fortæller, at drengene skam får en tur i skoven i stedet. Og at det er “helt naturligt, at pigerne efterligner deres mor og gerne vil gå tur med barnevogn, som hende”. Og hvad er der så galt med det, vil nogen spørge. Er det måske ikke fedt, at pigerne lever sig ind i legen og mimer de voksnes roller? Det korte svar er: “Jo da. Der er intet galt med legen. Men hvor har I gjort af drengene? Spurgte I, om de ville med? Og hvis ikke de havde lyst til at spankulere ned ad gågaden med en pink dukkevogn – har I så spurgt jer selv hvorfor mon?

Det handler om dannelse!
Nogen tænker måske, at jeg er

en halvsnerpet rødstrømpe. En nærtagende petitesserytter, der vil puste til 70’ernes kvindeskamp og fordreje en sød, velment pædagogisk aktivitet for en gruppe piger. Men her tager I fejl. For der er meget mere på spil end ‘drengene mod pigerne’. Det handler nemlig om pædagogers dannelsesopgave. Det handler om, at alle børn, unge og voksne skal præsenteres for udviklingsmuligheder og opleve professionelle, der møder forskelligheden. Også når det handler om køn, kønsidentitet og mangfoldige måder at være dreng eller pige på. Hvis vi forbliver i en kønsstereotyp tidslomme, der foreskriver, at kun piger triller rundt med dukkevogn, så vil drenge poten-

tielt føle sig forkerte, fordi de har lyst til at gøre det samme. Modsat kunne vi antage, at Katrine eller Fatma fra Børnehuset havde foretrukket en tur i skoven fremfor en bytur med dukkevogn.

Viden udfordrer stereotype forståelser af køn
I dette nummer af Pædagogisk Extrakt tematiserer vi køn. Målet er IKKE at puste til en kamp mellem kønnene, men derimod at give dig et videnbaseret grundlag, som du kan trække på, når du tilrettelægger en moderne og tidssvarende praksis. For de seneste års kønsforskning – der i rigt mål præsenteres i magasinet – kan lære os, at

vores holdning til køn er konservativt og præget af en stereotyp og ofte heteronormativ kønsforståelse. Vi bliver ofte utilpas, når vi møder nogen, der afviger fra vores egen kulturelle forståelse af køn. Og derfor reproducerer vi dét, vi kender: Piger på tur med dukkevogn. Det er et stort problem. For i kølvandet på samfundsudviklingen følger mange nye måder at være familie og køn på. Måder, som dygtige, fagligt velfunderede pædagoger skal kunne håndtere. Dette temanummer er fyldt med viden, inspiration og provokation, der klæder dig på til at løse opgaven.

God læselyst! ■

OM

Jeanette Svendsen
jesv@via.dk

Lektor på VIA Pædagoguddannelsen i Horsens og redaktør af Pædagogisk Extrakt

Følg os også på **Facebook** og kom med idéer til temaer, vi skal tage op.

Har du selv en vigtig historie at fortælle, så tøv ikke med at kontakte os!

Glæd dig også til kommende temanumre:
Forår 2017: Det handler om trivsel
Efterår 2017: Hverdagsliv

KØN - NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af ph.d. og administrativ leder Anne Trine Larsen, VIA Pædagoguddannelsen

To kategorier, to kasser, to køn

– eller noget om pædagogers vigtige dannelsesopgave

Pædagoger har en væsentlig opgave, når det gælder dannelse og udvikling. Derfor er det afgørende, at de tør udfordre kendte køns-kategorier og åbne for mangfoldige iscenesættelser af køn.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

I svømmehallen er der to omklædningsrum. Vejen til det ene er malet med lyserød, mens vejen til det andet er lyseblå. Som en ekstra forklaring for de besøgende er døren for enden af det lyserøde spor markeret med det kendte piktogram for ’Kvinde’, mens den anden er markeret med piktogrammet for ’Mand’.

Farvekoderne og symbolerne er klare og svære at misforstå for en vesteuropæer i det 21. århundrede. Spørgsmålet er blot, hvordan pædagogen sikrer det enkelte barns alsidige udvikling i forhold til køn i en verden, med kun to muligheder? Hvilken dannelsesopgave, står pædagogen overfor? Hvilken rolle spiller pædagogen, når den snævre kategorisering bliver udfordret, og hvilke færdigheder har pædagogen brug for?

De spørgsmål bliver aktualiseret i den nye pædagoguddannelse, der arbejder på at give kommende pædagoger gode argumenter og svar. Blandt andet gennem det nye nationale modul ’Køn, seksualitet og mangfoldighed’.

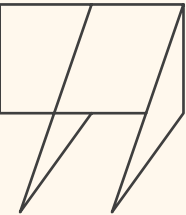
Køn som kategorisator

Når vi kender og forstår farvekoderne uden at tænke over dem, er det, fordi de præsenterer os for en kendt virkelighed. Køn findes i to kategorier. Der er mænd, og der er kvinder. Før de blev det, var de drenge eller piger. Kategoriseringen gentager sig konstant og kontinuerligt i vores hverdag. Uanset om vi går i tøjbutikker, legetøjsbutikker eller i supermarkedet, er de tydelige og utvetydige. De to kategorier bliver også gentaget i kulturens verden, hvad enten vi ser film, kunst eller læser bøger og hører musik.

På tværs af kategorierne

Men der er også en anden version af virkeligheden. I kulturens verden er der ikke kun mænd og kvinder. Der er mennesker, der ikke definerer sig så snævert og kategorisk. Enhver amerikansk tv-serie med respekt for sig selv har en bøsse eller en transperson som et selvfølgelig element. Selv dansk tv har fanget budskabet. Senest i Den Store Bagedyst, hvor seerne bliver præsenteret for et bredt udsnit af befolkningens iscenesættelser af køn. De to kategorier markerer dermed kulturelt satte kønsstereotyper, som det enkelte individ kan afvige fra. Det er afgørende, at pædagoger kender stereotyperne. Det vil sige, at de ved, at der er tale om stereotyper, og at individer kan have andre behov og skal tilbydes muligheder, der afviger

Selv dansk tv har fanget budskabet. Senest i Den Store Bagedyst, hvor seerne bliver præsenteret for et bredt udsnit af **befolkningens iscenesættelser af køn.**

OM

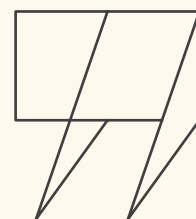
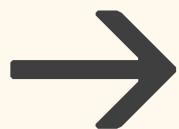
Anne Trine Larsen
antl@via.dk

Lektor, ph.d. og pædagogisk administrativ leder, VIA Pædagoguddannelsen i Holstebro

Anne Trine Larsens ph.d.-afhandling tematiserer køn og arbejde.

Aktuelt har hun bidraget med en artikel om ligestilling og kønspolitikker i antologien ’Køn, seksualitet og mangfoldighed’.

KØN - NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Spørgsmålet er blot, hvordan pædagogen sikrer det enkelte barns alsidige udvikling i forhold til køn i **en verden, med kun to muligheder?**

fra det stereotype. Denne viden er en forudsætning for, at pædagogerne kan bidrage alsidigt til børn og andre borgeres socialisering og subjektivering.

Køn som identitetsmarkør

De fleste af os har oplevet irritation eller vrede, når vi har modsat os det, som omgivelserne forventede af os. Bare på grund af vores køn. Mange har oplevet det som sjovt og pudsigt, når de blev anerkendt for en handling – ikke fordi de havde øvet sig og var eksperter, men fordi andre forventede, at de kunne netop denne ting, fordi de var mand eller kvinde.

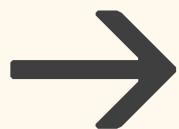
Køn er en helt grundlæggende identitetsmarkør i vores verden, og det kolliderer med kravet og forventningen om, at pædagoger skal kunne bidrage til en alsidig udvikling, hvis stereotyperne er udgangspunktet. Ifølge Dagtilbudsloven skal pædagogen fx "i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns alsidige udvikling og selvværd, samt bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst". Hvad nu, hvis drengens selvværd styrkes i rollen som omsorgsfuld forælder i dukkekrogen, og pigens grovmotorik udfordres som figuren ork i et rollespil?

Pædagogens dannelsesopgave

Når vi som individer iscenesætter os selv, har vi brug for inspiration fra den omgivende verden. Vi kan vælge at iscenesætte os selv i den ene af de to kasser, kategorierne tilbyder. Vi kan gå på tværs af kasserne i større eller mindre grad, eller vi kan hoppe over i en anden kasse. Det er principielt helt op til den enkelte.

Men om vores selvscenesættelse får en lykkelig udgang afhænger ofte af, hvordan valgene bliver modtaget af vores omgivelser. Både af den (hverdags-)kultur, vi er del af, og af vores nærmeste. Er vi heldige, får vi skitseret brede muligheder

KØN - NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

for selviscenesættelse, udvikling og dannelse. Er vi mindre heldige, efterlades vi måske med følelsen af at være unormale. Ikke at passe ind i den kasse, omgivelserne gerne havde set os i og som de hele tiden forsøger at fastholde os i.

Heldigvis er der mange muligheder for at bryde med kassens stramme greb. Her har pædagogen en væsentlig opgave, når det gælder dannelse og udvikling. Det er afgørende, at pædagogerne tør fremhæve stereotyperne som stereotyper og anerkende mangfoldige iscenesættelser af køn fra de enkelte børn og borgere.

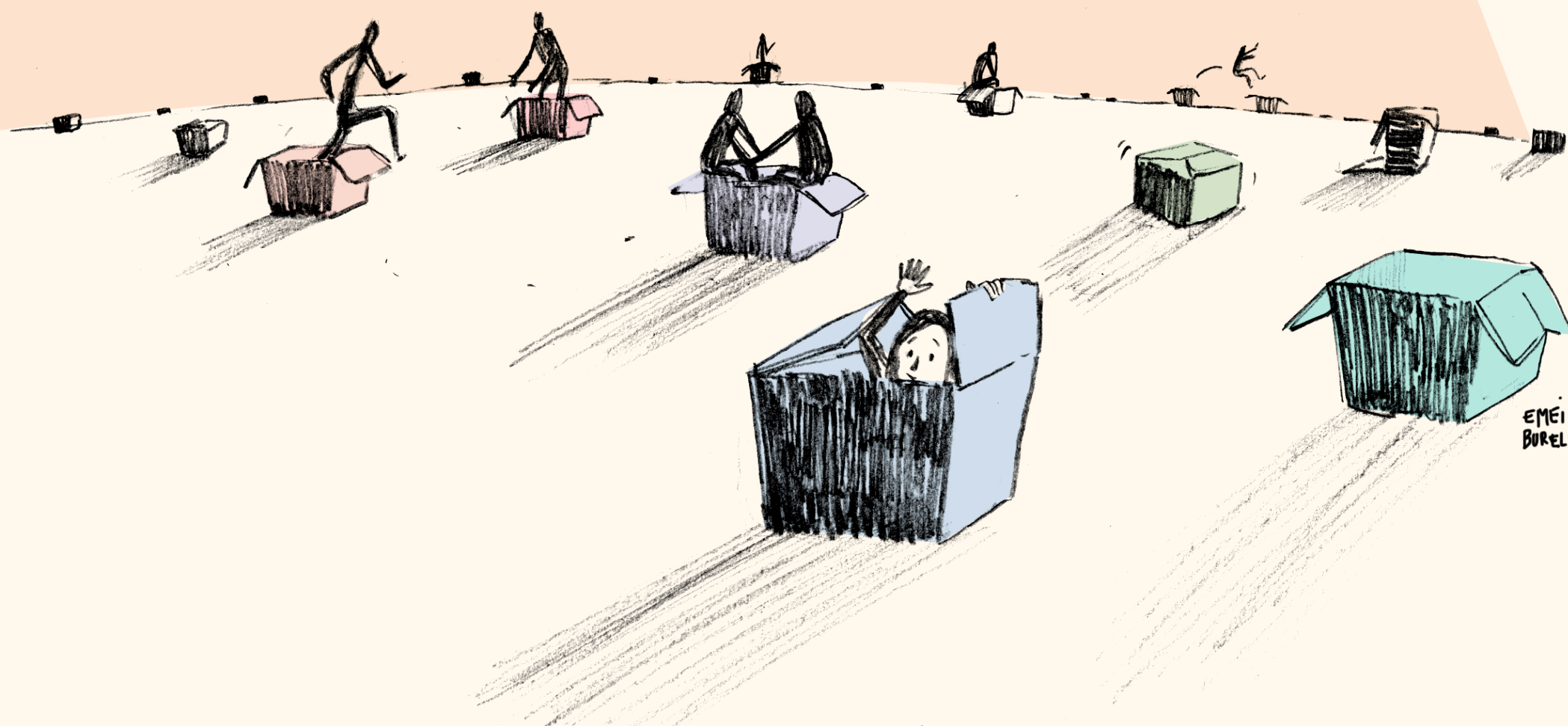
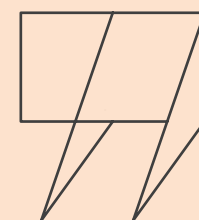
Menneske i stedet for køn

Hvis vi kunne tildele køn en mindre magtfuld status for vores liv og livsmuligheder, ville der opstå et nyt mulighedsrum for at se på individer som mennesker.

Det bliver imidlertid kun muligt, hvis vi begynder at undersøge kønnets magt. Og når vi går i gang med at afkode, hvordan vi kan reducere denne magt. Når vi får viden om køn som kategorisator og dermed mulighed for at italesætte og agere anderledes end kategorierne tilsiger. Så kan der ske forandringer.

Her har pædagogerne en afgørende rolle. For pædagoger bidrager til vores udviklingsmuligheder, fra vi er ganske små. Det gør de, når de åbner vores perspektiver for, hvad der er muligt. Når de viser os, at vi kan vælge andre veje end lige den blå eller den lyserøde. ■

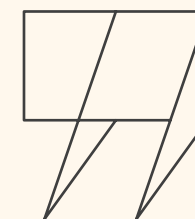
Heldigvis er der mange muligheder for at **bryde med kassens stramme greb**. Her har pædagogen en væsentlig opgave.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af ph.d. og administrativ leder Anne Trine Larsen, VIA Pædagoguddannelsen

Ligestilling **skal læres**

Vi lever med et
stærkt kønsopdelt
arbejdsmarked.

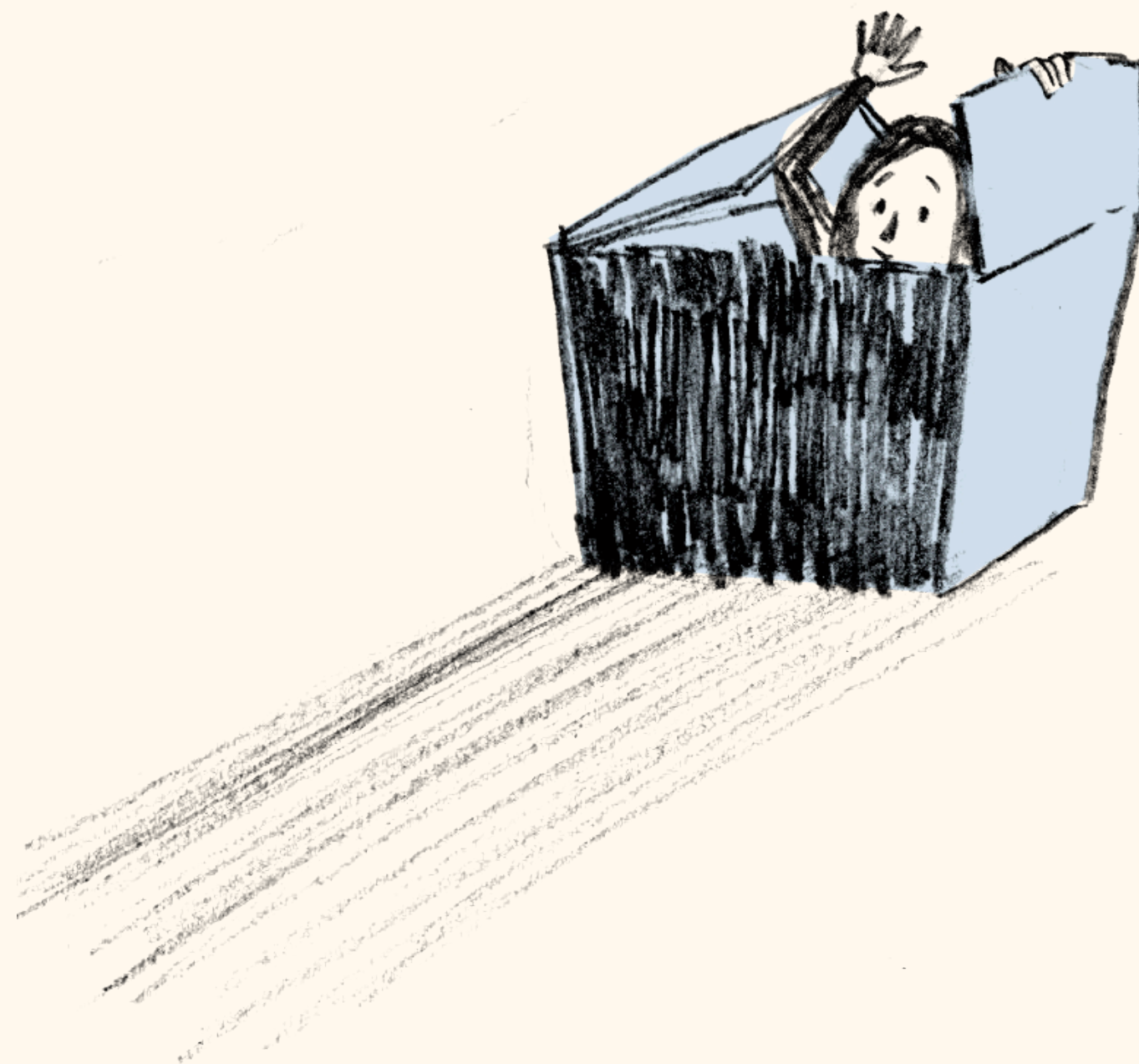
Har du sagt køn, må du også sige ligestilling. Og pædagoger er oplagte rollemodeller, når det handler om at vise børn, hvordan dét praktiseres.

Den målrettede tematisering af køn og ligestilling i pædagoguddannelsen skubber til de studerendes fordomme og oplevelser og sætter fokus på den kategorisering verden sætter for børnene – og for dem selv. Verden er ikke sort/hvid eller han/hun. Der er tværtimod mange måder at iscenesætte sit køn på. Køn er ikke en fast definerbar størrelse, men forandres historisk og kulturelt.

Et kønsopdelt arbejdsmarked

Ligestillingslovene formulerer mål om en øget ligestilling mellem kønnene, så arbejdsmarkedet bliver knapt så kønsopdelt. Tanken er, at det enkelte menneske skal vælge efter egne evner og lyster og ikke efter samfundsskabte normer.

Når vi tager udgangspunkt i pædagogfaget, bliver de pædagogstuderende opmærksomme på, at vi lever med et stærkt kønsopdelt arbejdsmarked. Kvinder leverer omsorg i den offentlige sektor, og mænd leverer salg og teknik i den private. Den erkendelse hjælper de pædagogstuderende til at få øje på deres betydelige rolle i forhold til at åbne børn og unges bevidsthed og opmærksomhed mod alternative måder at erobre verden på. Pædagogerne kan starte med at vise børnene i dagtilbuddene, at mænd kan være omsorgsfulde, og at kvinder kan lege vildt og farligt. ■

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af adjunkt Cecilie Birket-Smith, VIA Pædagoguddannelsen

I Sverige sætter pædagoger køn og ligestilling **under lup**

MANGFOLDIGHED

På vej ind i institutionen hænger et stort billede af forskellige familietyper. Billedet viser, hvordan familie kan optræde på mangfoldig vis

I Sverige overlades overvejelser om køn og ligestillingspædagogik ikke til den enkelte pædagog. Lovgivningen er klar, og de svenske institutioner er derfor langt, når det handler om lige muligheder for drenge og piger. Vi tog til Stockholm for at se, hvordan de griber opgaven an.

Det symbolske regnbueflag møder vores blikke overalt, hvor vi kommer frem. Både i sin egentlige materialiserede form. Og med sine farver, der snor sig videre igennem institutionens rum. Farverne pryder børnenes navneskilte og hænger som vimpler ned langs væggene. Det røde, gule, blå, grønne og violette sætter sit aftryk på

børnebøgerne, på legetøjet og i indretningen. Regnbueflaget er et vartegn for mangfoldighed, alsidighed og fred. Og netop de begreber indkredser pædagogikken i de to svenske daginstitutioner Egalia og Nicolaigården. I denne og de efterfølgende artikler går vi på jagt i institutionerne, for at lade os inspirere og indhente viden om køn

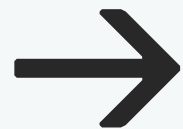
og ligestilling. Viden, der kan omsættes til pædagogiske tiltag i en dansk praksis. Artiklerne tager udgangspunkt i vores besøg i Sverige og i den praksis, vi mødte her. En praksis, vi tror kan medvirke til at åbne nye veje, når danske pædagoger skal arbejde med køn og ligestilling.

STOP STEREOTYPER

Reolerne er domineret af bøger fra det svenske forlag Olika. Deres mål er at udgive børnelitteratur, der begrænser stereotyper og bidrager til inklusion. Se mere **her**

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Viden om køn og ligestilling er utydelig i praksis

I Danmark er der et gab mellem teoretisk viden om køn, og så den konkrete måde vi omsætter vores viden om køn og ligestilling på i pædagogisk praksis. Sammenligner vi os med andre nordiske lande, er viden om køn ikke en integreret del af praksis.

I rapporten 'Flere end to slags køn. En rapport om ligestilling i børnehaven' fra 2008 peger Jesper Olesen, Jette Kofoed og Kennet Aggerholm på, at danske daginstitutioner har tendens til at dele børn, indretning, legetøj og aktiviteter op efter køn. Den måde at opdele i køn som almindelig praksis, kan være med til at hindre børn i alsidige lærings – og udviklingsmuligheder, konkluderer rapporten.

Gabet – eller misforhold – som rapporten peger på, formuleres også af de pædagogstuderende, vi møder, når vi underviser på uddannelsen. Og af de pædagoger, vi møder i praksis.

Køns- og ligestillingspolitik som pejlemærke

Når vi nysgerrigt er på jagt efter mere viden og ivrige efter at generere nye praksisrelaterede handlemåder, så er Sverige et oplagt rejsemål. For i Sverige findes en omfattende og udførlig køns – og ligestillingspolitik indenfor det pædagogiske felt. I Sverige er køn- og ligestillingspædagogik ikke

Besøget hos vores svenske nabo-folk var **en øjenåbner**. Vi bringer mange ideer og perspektiver med retur.

Se videoen om Nicolaigården og få idéer til at arbejde med køn og mangfoldighed

op til den enkelte pædagog. På førskoleområdet er blik for køn indarbejdet som en del af de svenske læreplaner, der blandt andet pointerer: (...) "Førskolen skal modvirke traditionelle køns-mønstre og kønsroller. Piger og drenge skal have samme muligheder for at prøve og udvikle evner og interesser uden begrænsninger af stereotype kønsroller".

På vores opdagelsesrejse i Sverige blev vi opmærksomme på interessante kønsrelaterede praksisser, som vi tager med os hjem og lader os inspirere af i vores egen undervisning. ■

OM

Cecilie Birket-Smith
cebs@via.dk

Adjunkt, Pædagoguddannelsen
i Aarhus

Socialrådgiver og cand.pæd. i
pædagogisk psykologi

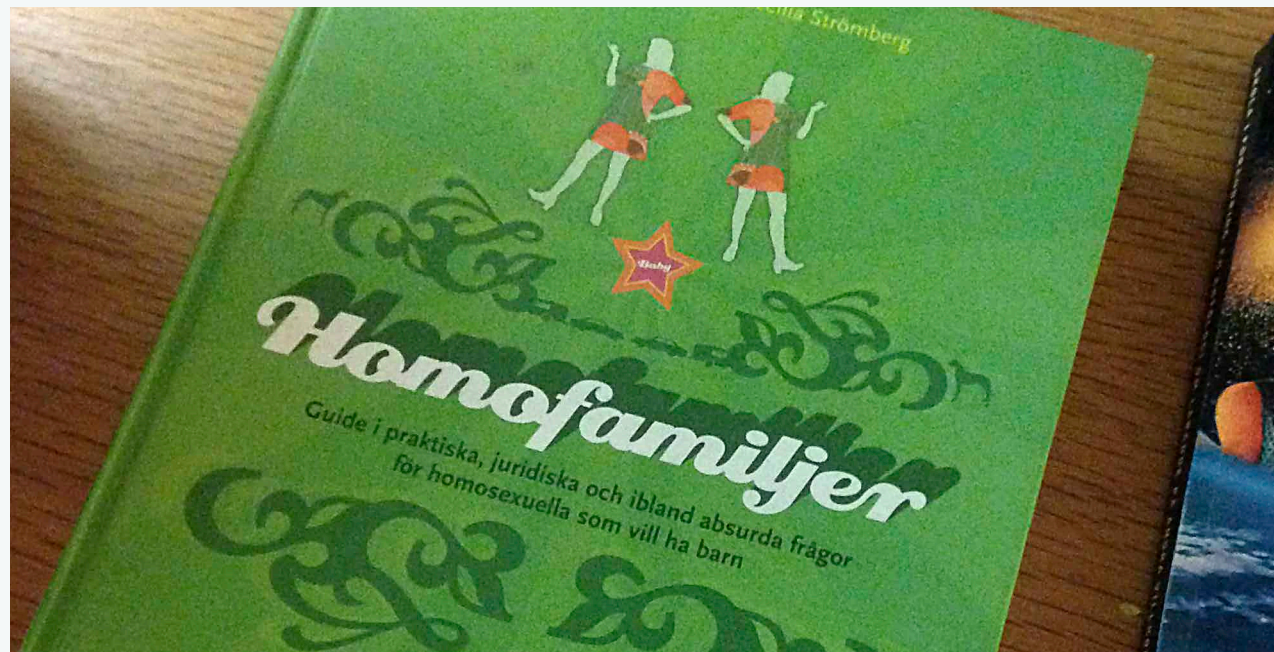
Cecilie er optaget af køn og ligestilling og af arbejder med at skabe nye, mere mangfoldige og normkritiske veje mellem teori og pædagogisk praksis.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af adjunkt Cecilie Birket-Smith, VIA Pædagoguddannelsen

Et tilbud om normkritisk pædagogik

”Når vi forstyrrer selvfølgelige normer, så åbner der sig mere mangfoldige måder at være barn på”, forklarer Lotte Rajalin, leder af Egalia og Nicolaigården. Men den normkritiske tilgang kommer ikke af sig selv. Det kræver handling at forandre eksisterende normer.

HVAD ER NORMALT

Pædagogerne i Nicolaigården bruger legetøj, spil og bøger til at prikke til forestillinger om, hvad der er normalt.

Under et besøg på Egalia og Nicolaigården – to institutioner i Sverige – undersøgte vi kønspolitikken i det pædagogiske arbejde. Vi blev blandt andet optaget af betydningen af den normkritiske pædagogik, som Egalia og Nicolaigårdens forankrer deres kønspædagogik i. Det vil sige en pædagogik, der sætter vor tids normer og selvfølgelige antagelser af verden under lup. Normer eksisterer og forekommer ofte naturlige. Vores almene forståelse af køn som forskellige foreskriver en forventning om, at kønnet fremstilles og udføres genkendeligt og forskelligt. Rokker vi lidt ved denne norm, kan der åbnes op for andre og mere mangfoldige

måder at være ikke bare køn, men også barn, på. Pointen i den normkritiske pædagogik, vi møder i Sverige, er at forskubbe og udfordre magten. Ikke kun kønskategorien udfordres, men også etnicitet, handicap, seksualitet og mere subtile og lokalt opståede kategorier sættes under lup.

Vi skal udfordre det selvfølgelige

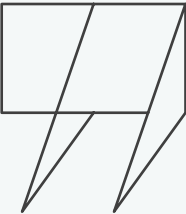
Ved at undersøge normer og deres konsekvenser, åbner pædagogerne i de to stockholmske institutioner for mere mangfoldige og alsidige måder at være barn på. Ifølge leder af Egalia og Nicolaigården, Lotte Rajalin, kræver det handling at

forandre eksisterende normer. Og denne handling og forandring, påpeger hun, må skabes gennem italesættelse og forstyrrelser af selvfølgelige normer og mønstre. Når det sker, opstår der plads til dannelsesprocesser, der har mangfoldighed som omdrejningspunkt. I Egalia og Nicolaigården opmuntres børnene derfor også til alsidighed i deres valg af lege. Pædagogerne præsenterer dem for forskellige aktiviteter og tilbyder forskellige muligheder igennem legetøj, spil, bøger og udklædningstøj. Udbuddet og de mange valgmuligheder skal ses i forlængelse af pædagogernes opmærksomhed på ikke at ’forudsige’ barnets interesser. Pædagogerne

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Egalia og Nicolaigårdens kønspædagogik er forankret i normkritisk pædagogik. Det vil sige **en pædagogik, der sætter vor tids normer og selvfølgelige antagelser af verden under lup.**

er bevidste om ikke at kategorisere børnene ud fra deres køn og stemple dem som vilde, forsigtige, stille, aktive, balledemagere med mere.

Sproget udforsker og udfører

Sproget og pædagogernes diskursive formuleringer er genstand for faglig refleksion i de to institutioner. Ved at stille nysgerrige og undrende spørgsmål, udforsker pædagoger og børn sammen forskellige kategorier. For eksempel vælger pædagogerne børnebøger, der indeholder køns-

neutrale figurer og superhelte, frem for kønnede pige- og drengefigurer med tillagte egenskaber, der ofte markerer kønsforskelle. ‘En Mumitrold på jagt efter regnbuens farver’ og ‘Opfinder Johanne’ er eksempler på børnebøger fra det svenske forlag Olika, som de svenske institutioner bruger.

Rammer udpeger muligheder

Den normkritisk pædagogik afspejler sig også i de materielle og fysiske rammer, vi møder i Egalia og Nicolaigården. Forståelsen er, at de fysiske

NYE PERSKEKTIVER

“Det normkritiske kan være et bud på, hvordan vi udfordrer normer om køn og ligestillinger”, forklarer Cecilie Birket-Smith.

rammer har væsentlig betydning for, hvem man kan blive til som barn. Diversiteten kommer til syne på væggenes ophæng, i farvevalg, i møblerne og udklædningstøjet. På en væg, på vej ind i institutionen, hænger et stort billede af forskellige familietyper. Billedet viser, hvordan familie kan optræde på mangfoldig vis. Og billedet danner udgangspunkt for dialoger omkring forskelligheden i måder at være familie på. Både i forhold til køn, etnicitet og seksualitet.

Input til en mere nuanceret pædagogisk praksis

Besøget hos vores svenske nabofolk var en øjenåbner. Vi bringer mange ideer og perspektiver med retur. Blandt andet det normkritiske perspektiv, der er et ud af flere mulige bud på, hvordan vi i en dansk pædagogisk kontekst, kan arbejde med at udfordre normer for køn, indretning, sprog, etnicitet, familiemønstre med mere i praksis. Den normkritiske tilgang indeholder mange kreative pædagogiske tiltag og arbejdsredskaber, der kan medvirke til at nuancere pædagogisk praksis i danske institutioner. Græsset er ikke nødvendigvis grønnere i Sverige, men måske kan regnbuens farver smitte af og bane vej for flere muligheder. ■

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af adjunkt Cecilie Birket-Smith, VIA Pædagoguddannelsen

HEN – et misforstået begreb

På turen over sundet er begrebet hen blevet udsat for en meningsforskydning, der har pustet til kønsdebatten i Danmark. Men det svenske hen-begreb handler om andet og mere end børn i kønsneutralt tøj og standardiserede kasserollefrisurer.

På en studietur til institutionerne Egalia og Nicolaigården i Stockholm fik vi en unik mulighed for at kigge nærmere på og forsøge at forstå begrebet hen. Et begreb, der har skabt opmærksomhed både i Sverige og resten af Norden – men også internationalt.

Gang i kønsdebatten

Over en årrække har institutionerne Egalia og Nicolaigården arbejdet målrettet med at forholde sig kritisk til stereotype kønsforestillinger. Det særlige fokus er blevet en væsentlig del af deres pædagogiske profil og begge institutioner er kendt for at arbejde med konkrete kønspædagogiske tiltag. I 2011 blev Egalia fremhævet i forskellige medier, fordi pædagogerne valgte at anvende det ikke-kønnede pronomen hen i deres daglige arbejde med børnene. Begrebet satte gang i kønsdebatten, og er ofte siden gjort synonymt med et noget forvrænget billede af børn i ensartet,

kønsneutralt tøj med standardiserede kasserollefrisurer. Et billede, der fuldstændig udvisker mangfoldigheden i måden at gøre køn på.

Hen – mere end bare kønsneutralitet

Men går vi på opdagelse i hen-begrebets ophav, åbner der sig en noget mere nuanceret forståelse af ordets indhold og anvendelse. Begrebet er importeret fra finsk, som altid har haft det kønsneutrale pronomen, der anvendes som alternativ til sammensætning han/hun, som vi eksempelvis kender fra jobannoncer. Begrebet er blevet adopteret til svensk genuspædagogik, hvor det bruges for at undgå at italesætte børnene med deres køn først.

Begrebet har imidlertid, på sin rejse over sundet, været udsat for meningsjustering og misforståelse. Det betyder, at vi i Danmark ofte sætter lighedstegn mellem hen og kønsneutralitet. De pædagogiske kønstiltag og de faglige argumenter

for bestemte måder at italesætte og tale til børnene på, som vi møder i Egalia og Nicolaigården, tager imidlertid ikke sit udgangspunkt i en kønsneutral pædagogik, hvor drenge og piger skal være ens. Tværtimod!

Børn er alle 'kompisar'

For institutionernes brug af begrebet hen er blot en lille del af en større, pædagogisk opmærksomhed og indsats, som personalet har sat i gang i forsøget på at undgå kønskategoriseringer. I hverdagens aktiviteter kaldes børnene ikke enkeltvis hen. De tiltales ved deres navne eller med betegnelsen kompisar (venner). Begrebet hen fungerer derimod som en del af de kønspædagogiske tiltag, hvor pædagogerne forsøger at afmontere dominerende normative forventninger til, hvordan pige- og drengepositioner skal fyldes ud. Og med begrebet undgås en indbygget stereotypisering og forventning til, hvad drenge og piger kan og skal. ■

KØN - NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af adjunkt Peter Hornbæk Frostholt, VIA Pædagoguddannelsen

MANDIGHED OG MASKULIN DOMINANS

Drenge nærmest overmaskuline fremtoning og deres omgang med pigerne kan ses som **leg med kønsidentiteter**.

Kønsadfærd og kønsidentitet bliver afprøvet, iscenesat og forhandlet, når unge ryger smøger, drikker øl, kysser og slås på et skateranlæg i Horsens centrum. Professionelle voksne har ikke adgang – men de kan blive en del klogere, hvis de følger med fra sidelinjen, forklarer Peter Hornbæk Frostholt.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

I gruppens hverdags-sproglige udvekslinger hviler en **konstant underliggende, men tydelig seksualisering af det modsatte køn** og de unge piger.

Milek hænger ud på skaterbanen, som han plejer, når han har fået fri fra ungdomsuddannelsen. Han kigger langt efter en lærervikar, han husker fra folkeskolen, da hun går forbi på torvet. Ifølge ham, er hun ”kun 23 år!” En fyr på BMX ruller op bag ved Milek og ser efter kvinden sammen med ham. ”God røv!”, råber fyren efter hende. Milek kigger væk.

Horsens kommune skænkede i 2013 byens unge et skateranlæg på byens centrale torv. Anlægget tiltrækker børn og unge fra mange dele af kommunen og fungerer som et urbant mødested for flere grupperinger – alle med forskelligartede motivationer for at være der. En gruppe af unge bruger skateranlægget til de formål, det er designet til: at skate og hænge ud. Andre grupper af børn og unge tiltrækkes af faciliteterne. Ikke på grund af skatermulighederne, men mere for at bidrage til og udnytte mulighederne for alle tænkelige typer af socialisering. Processer, der udspiller sig imellem og kultiveres af de unge på stedet, når de ryger smøger, drikker øl, kysser og krammer, slås og positionerer sig. Ikke mindst forhandler, afprøver og cementserer de unge i det urbane miljø deres opfattelser af køn, kønsroller og kønsidentitet gennem deres adfærd, deres sociale praksisser og verbale udvekslinger.

Er du gangster nok

Milek er en del af *Thugz* – en gruppe af drenge med minoritetsbaggrund. De kalder sig ikke en bande, men deres adfærd, deres måde at være sammen på og deres sprog nærmer sig de karakteristika, der ifølge ph.d. i sociologi Tea Torbenfeldt Bengtsson, ofte knyttes til bander eller bande-lignende grupperinger. At de har et fælles navn, er et eksempel på det, men også hierarkiseringen i gruppen leder tankerne imod den sociale struktur, der kendetegner subkul-

turelle og undertiden kriminelle grupperinger.

For at være med i gruppen skal man være *gangster* nok. ’En gangster er en person, der har nosserne til at smadre nogen – det modsatte af en svans’, forklarer drengene selv. Begrebet gangster stammer fra etniske ungdomsmiljøer og subkulturelle minoritetsfælleskaber i USA. Sune Qvortrup Jensen, sociolog og lektor ved Aalborg Universitet, påpeger, at den ekspressive maskulinitet, som unge drenge importerer fra eksempelvis hiphoppens ikoner, kan fungere som en ungdomskulturel kapital. En kapital, der både giver anerkendelse indadtil i gruppen, og samtidig også fascinerer andre unge uden for gruppen.

Kontant kønsadfærd tiltrækker pigerne

Gruppemedlemmernes udtalte maskuline opførsel tiltrækker da også opmærksomhed. Blandt andre fra flere unge piger, som

synes tiltrukket af den kompromisløshed og kontante adfærd som Thugz praktiserer. I gruppens hverdagsdagsproglige udvekslinger hviler en konstant underliggende, men tydelig seksualisering af det modsatte køn og de unge piger. Som det bliver tydeligt i fortællingen om Milek ovenfor. På denne måde praktiserer og performer Thugz det, jeg og min forskerkollega David Gravesen, benævner som mandighed og maskulin dominans.

Uden indblanding fra de voksne

Når Thugz og de andre hænger ud på anlægget, er det uden voksne – hverken forældre, pædagoger eller lærere kan blande sig i, hvad der sker her. At hænge ud uden voksenopsyn er attraktivt og vigtigt i forbindelse med unges hverdagsliv, beskriver sociolog Trine Fotel. De unge på skaterbanen erfarer, imiterer og udfordrer hinandens adfærd og påvirker og lærer af hinanden. Således er den relativt hetero-

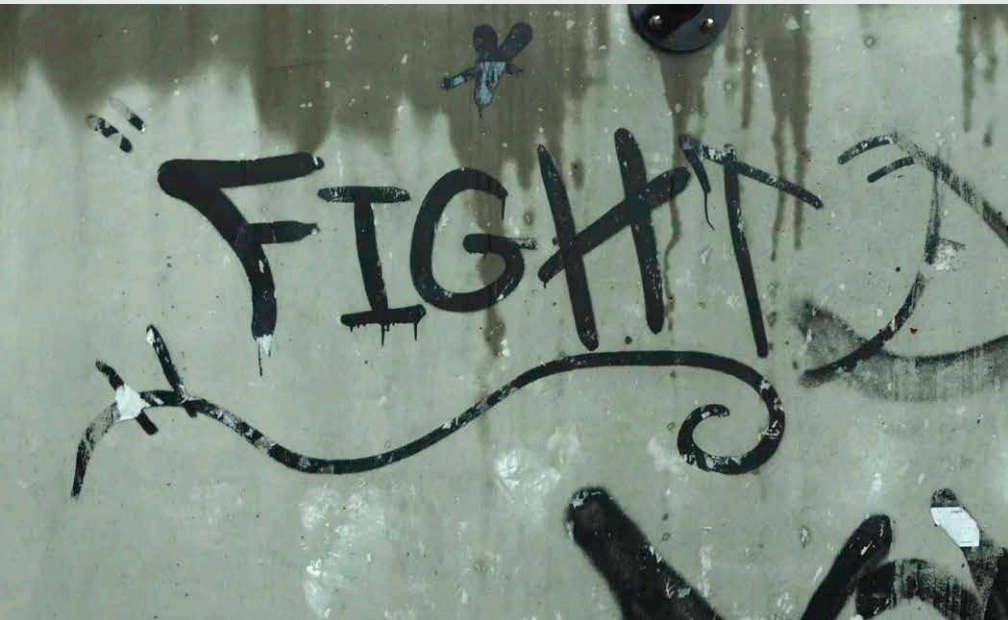
OM

Peter Hornbæk Frostholt
phf@via.dk

Adjunkt ved VIA Pædagoguddannelsen i Ikast

Peter Frostholt er særligt optaget af børn og unge i marginaliserede positioner, etniske minoritetsgrupper, identitetskonstruktioner, gruppeidentiteter og selvfremsættelser.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

VI HÆNGER UD

Det urbane miljø omkring Horsens rådhus fungerer som ramme, når de unge forhandler og afprøver kønsidentitet.

normative og kønskonservative praksis, som Thugz praktiserer gennem deres tydelige forståelse af maskulinitet som noget farligt og dominerende, medvirkende til at påvirke og måske cementere den fælles kønskultur, der er, der gøres og som forhandles på stedet – uden voksenindblanding.

Køn er noget vi er, gør og noget vi bliver

Forestillinger om køn, kønsroller og kønsadfærd nedarves i os igennem både bevidste og ubevidste påvirknings- og bearbejdningsprocesser. Ifølge Leif Askland, lektor i pædagogik ved Høgskolen i Oslo, er forestillinger om køn og kønsidentiteter produceret af relationsbårne overleveringer af særlige *kulturelle* forestillinger af, hvad kønnene er. De unge drenges inspiration fra den nordamerikanske minoritets- og ungdomskultur kan blandt andet forklare deres måde, at praktisere kønsidentitet på.

Iscenesættelse gennem kønnet

En anden måde at anskue Milek og de andre drenges måde at gøre køn på, kan være at betragte deres adfærd som en bevidst iscenesættelse igennem kønnet. Således kan deres nærmest overmaskuline fremtoning og omgang med pigerne ses som leg med kønsidentiteter og en tydelig måde at illustrere og betone, hvilke kønskulturelle værdier de anser som særligt betydningsfulde. I Thugz’ tilfælde kan deres noget stereotype og heteronormative tilgang til kønnene betragtes som en strategi, der gør en, i virkeligheden kompleks, virkelighed noget nemmere at forholde sig til.

Pædagoger skal forstå, hvad der påvirker og inspirerer de unge

For den professionelle praktiker kan disse og lignende analyser af unges forståelse af kønsroller og kønsadfærd bidrage til at forstå, hvordan unge i dag påvirkes og inspireres af et væld af kulturer, traditioner og skiftende relationer.

Når de unge afsøger og afprøver kønsidentitet i dag, sker det i et virvar af muligheder for at gøre køn på en særlig måde. Viden, som den jeg her har præsenteret, kan være værdifuld i forhold til at forstå de mekanismer, som de unge til hverdag navigerer igennem og træffer valg i henhold til.

Professionelle voksne må medtage denne viden i deres pædagogiske overvejelser og tilgange til de unge. For Milek og vennerne virker de hverdagsdaglige overvejelser anderledes ukomplicerede:

”Det handler om bare at tage det roligt – gå i skole, ryge smøger og kneppe sin kæreste.” ■

Projektet kort

Artiklen bygger på et forskningsprojekt: Unges hverdagsliv på tværs af tid og sted og imellem institutionelle kontekster, VIA Kultur & Pædagogik, Center for forskning & udvikling – Programmet Hverdagsliv, VIA University College.

Læs mere om projektet [her](#)

KØN - NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

Af journalist Hanne Duus, hd@via.dk

Køn og seksualitet er en **menneskeret**

I Landsbyen Sølund ved Skanderborg har de et seksualvenligt miljø. Det betyder, at alle beboere har ret til en seksualitet på egne præmisser. Og pædagogerne hjælper med at finde frem til det, der passer til den enkelte beboer.

Carsten viser glad sin lejlighed frem. I soveværelset er en stor seng og ved siden af ligger en bunke pornoblade. Carsten har downsyndrom og er mentalt omkring de fem år. Men hans krop er 46 år, så der er masser af seksualdrift. Det bliver pædagogerne nødt til at forholde sig til. Og hvordan gør de det med et menneske, hvis kognitive forståelse ikke er meget over en fem-årigs niveau?

Carsten bor i Landsbyen Sølund. Her bor han sammen med ni andre beboere. Sølund er en boform og et aktivitetstilbud for mennesker med betydelig og varigt nedsat psykisk og

fysisk funktionsniveau. I huset arbejder pædagog Helle Arnkil Damsgaard. Hun fortæller, at beboernes seksualitet er deres egen, og at pædagogerne her er at hjælpe beboerne med at finde frem til deres egen seksualitet.

"Sammen med Carsten går jeg ned i byen og køber pornofilm – og skumfiduser. Dem spiser han så, mens han ser filmene. Det er Carstens eget ønske," siger Helle Arnkil Damsgaard.

Alle har ret til et privatliv

Hun understreger, at det er vigtigt, at pædagogerne efterlever det beboernes egne ønsker,

PÆDAGOGISKE HJÆLPEMIDLER

Hjælpe midler, som spil og fotos, kan støtte seksualevejledning og rammesætte pædagogiske diskussioner om grænser og tiltag.

KØN – NOGET VI ER, GØR OG GØRES TIL

så længe de ikke er til skade for sig selv eller andre. Samtidig kræver det pædagogisk indsigt at kende til hver enkelt beboers behov. For nogen gange ved de ikke selv, hvad de vil have. De kan bare mærke, at der er et behov, der ikke bliver dækket. ”Vi har det, vi kalder et seksualvenligt miljø. Vi anerkender beboernes seksualitet. Anerkender, at ingen er ens, men at alle må være her, og har ret til et privatliv. Vi banker fx ikke på deres dør, for at komme ind og tale om deres seksualitet. Men alle ved, at det er ok, at de altid kan komme til os, hvis de er i tvivl om noget. Så er vi her til at vejlede dem,” siger Helle Arnkil Damsgaard.

Snak og konkrete anvisninger
Yvonne Værum er også ansat på Sølund. Hun er uddannet seksualvejleder og vejleder både beboere og personale. Hun viser, hvordan hun oplærer beboerne på forskellige måder. Fx ved at

lægge sin hånd oven på Carstens, for at vise, hvordan hun som seksualvejleder kan oplære en beboer, der ikke kan finde ud af at onanere. ”Så lægger jeg min hånd oven på hans og viser ham, hvordan han skal røre ved sig selv. Det kan være ganske grænseoverskridende, men det er jo derfor vi har seksualvejlederuddannelsen. Her har vi lært at håndtere blufærdigheden. Og lært, hvordan vi kan oplære forskellige målgrupper med deres seksualitet – både fysisk og igennem samtaler,” siger Yvonne Værum. Hun forklarer, at hun både er vejleder for pædagogerne og for beboerne. Og kan hjælpe både med pædagogiske input eller helt praktiske anvisninger. Pædagogerne kan spørge hende til råds, hvis de er i tvivl om noget med beboernes seksualitet. Eller hvis de er i tvivl om deres egen rolle. ”Vi har alle forskellige grænser for, hvor meget vi vil eller kan

involvere os, når det drejer sig om seksualitet. Og det er ok. Det er så her jeg kan komme på banen. Enten med konkret hjælp til en beboer eller med en pædagogisk kollegasnak,” siger Yvonne Værum, der understreger, at arbejdet med seksualitet på Sølund altid tager udgangspunkt i principper om mindsteindgreb. Hun uddyber og fortæller, at der også findes pædagogiske redskaber, der kan hjælpe i arbejdet med seksualitet.

Pædagogiske hjælpemidler
”Vi har fx et spil med spørgsmål og billeder af forskellige sex-situationer. Det giver god anledning til at få en samtale i gang. Hvad forestiller billedet? Hvordan ville du tackle sådan en situation? Og så er samtalen i gang,” siger Yvonne Værum. Hvis der er et ønske om at snakke seksualitet i en periode, kan personalet tage spillet frem på personalemøderne og bruge

SEKSUALVEJLEDNING
Yvonne Værum vejleder sine kolleger i forhold til at tackle beboernes seksualitet.

det i deres pædagogiske overvejelser. Og spillet kan ikke kun bruges sammen med personalet, men i høj grad også være et pædagogisk redskab sammen med beboerne. ”Det kan give dem en lettere adgang til at tale om deres seksualitet. Og i nogle tilfælde hjælpe til med at finde ud af, hvad der er på spil. For flere af beboerne ved ikke, hvad der sker med kroppen. Kun, at de kan mærke forandringer og seksuelle behov. Og her kan vi hjælpe dem at finde ud af, hvad det handler om,” siger Yvonne Værum, der forklarer, at pædagogerne på Sølund er meget bevidste om, at seksualitet ikke er forkert. Tidspunktet og stedet kan være forkert, men mennesket og seksualiteten er det ikke. Og så kommer snakken til at handle om, hvordan kan jeg håndtere min seksualitet, så både jeg og min omverden kan leve med det. ■

KØN I BØRNEHØJDE

Af pædagog Nicoline Lund

Pædagoger skal vise børn en mangfoldig verden af køn

Pædagoger skal udfordre og udvide den kønsstereotype forståelse af 'vild dreng' og 'stille pige'. Det konkluderer Nicoline Lund, der blandt andet gennem børns tegninger undersøger, hvordan børnehavebørn selv oplever køn som en faktor, der skaber mulighed og begrænsning.

KØN I BØRNEHØJDE

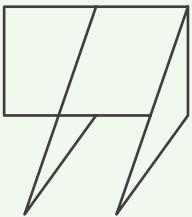

‘Jeg gider ikke tegne en børne-
bog til piger – og der skal IKKE
være hjerter på mine tegninger!
Det skal der bare ikke. Jeg vil lave
en bog til drenge’.

Sådan responderede Jakob på
fem år på min ide om at lave
en billedbog. Bogen skulle tage
udgangspunkt i de tegneinter-
views, jeg lavede med en gruppe
børnehavebørn i forbindelse med
mit afsluttende bachelorpro-
jekt på pædagoguddannelsen.
Og Jakobs udbrud bekræftede
blot det problem, jeg gerne ville
undersøge nærmere.

Lige muligheder for at
deltage og folde sig ud

I bachelorprojektet ”Børnehaven
som kulturel ramme for børns
kønsidentitet” har jeg undersøgt,
hvilke muligheder og begræns-
ninger børnehavebørn oplever
i kraft af deres køn. Og her
stødte jeg på mange fortællinger
som Jakobs. Fortællinger, hvor
børnene fokuserer på forskelle

Det er især i forhold til legekammerater,
lege, aktiviteter og udseende, **at børnene
oplever køn som en begrænsning.**

mellem drenge og piger!
Mit mål med at udforske og arbejde med denne
kønsproblematik er ikke at udligne forskelle mellem
drenge og piger. Jeg vil derimod som nyuddannet
pædagog sætte fokus på, hvordan vi giver drenge
og piger lige deltagelses- og udfoldelsesmulig-
heder. På samme måde vil jeg gerne udbrede den
holdning blandt pædagoger, at alle børn er ligevær-
dige. Og måske ligner hinanden mere end vi tror
– drenge og piger imellem.
For projektet viser, at drenge og piger tilbydes
forskellige muligheder for udfoldelse, handling og
dermed også for udviklingen af deres identitet. En
problemstilling som også Tine Dalgaard, lektor ved
pædagoguddannelsen på University College Lill-
bælt, tager op i antologien ’Lige muligheder’.

Børnenes perspektiver på deres eget køn

Vi forventer en bestemt adfærd af drenge og af
piger. Den ’rigtige’ dreng ses som en utålmodig,
støjende ballademager, som dog har en særlig
charme. Den ’rigtige’ pige er lige modsat. Hun er
sød, rolig, opfører sig ordentligt og hjælper de
voksne. I mine praktikker og i mit studiearbejde i
forskellige institutioner har jeg ofte oplevet børn,
der ikke passer ind i disse traditionelle kategorier.
Og det var blandt andet med afsæt i disse erfarin-
ger, at jeg valgte at undersøge, hvordan børn selv
ser på køn.
Min undersøgelse, der tog udgangspunkt i tegne-
interviews med børnene, peger på, at det især er i
forhold til legekammerater, lege og aktiviteter og
udseende, at børnene oplevede begrænsninger.

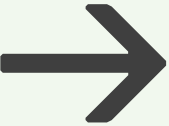
OM

Nicoline Lund
nico-lund@hotmail.com

Pædagog i Vuggestuen Læssøes-
gade i Aarhus.

Uddannet fra VIA Pædagoguddan-
nelsen i Aarhus sommer 2016.

KØN I BØRNEHØJDE

Som når Lilje fravælger fodbold, fordi hun ikke oplever det som en mulighed – men ‘noget for drenge’. Eller når Patrick aldrig leger med piger, eller når Jakob griner, når jeg spørger ham, om drenge kan gå i rødt tøj.

Køn er indlejret i vores handlinger

De indlejrede måder at se og gøre køn på i børnehaven findes overalt; i måden vi er sammen på, i valget af aktiviteter. I udseende og kropssprog og i måden vi bruger sproget på. Og ikke mindst i de sange vi synger, og de bøger vi læser med børnene. Pædagoger er med til at sætte rammerne for kønsaccepteret adfærd gennem den måde, de møder børnene på. Og gennem den adfærd, de opmuntrer til eller begrænser, når de sætter aktiviteter i gang eller ramme-sætter børnenes egne initiativer.

Køn udvikles i relationen

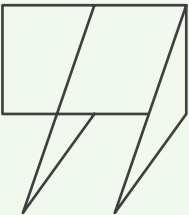
I bachelorprojektet fokuserer jeg

på det sociale køn og de forventninger, der er til måden børn udlever deres biologiske køn på. For køn må forstås som noget, der får ny mening i de forskellige relationer, vi indgår i. Ikke som en fast størrelse. Jeg vælger dermed et socialkonstruktivistisk blik på individet, som en flydende og aldrig fuldendt størrelse. Køn er noget, vi skaber mellem os, ved at vi forventer noget bestemt af hinanden. Fx på grund af vores respektive køn. Derfra kommer den teoretiske vending; at gøre sit køn, som Ane H. Kirk blandt andre beskriver i antologien ‘Åbne og lukkede døre’.

Utallige måder at være barn på

Jeg mener, at vi som pædagoger må arbejde ud fra det mål, at alle børn skal have lov til at være forskellige og udtrykke sig frit – uanset hvilket køn de identificerer sig som. Ingen børn skal føle sig forkerte eller mindre værd, på

grund af den måde de er henholdsvis dreng eller pige på. Derfor må vi udvikle en faglig tilgang til køn, der udfordrer og udvider vores forståelse af køn. Køn rummer mere end ‘den vilde dreng og den stille pige’. Og de to kategorier er slet ikke tilstrækkelige, hvis vi skal møde de utallige måder, der er at være dreng og pige. Ja – at være barn på. ■

Pædagoger er med til at sætte rammerne for kønsaccepteret adfærd gennem den måde, de møder børnene på. Og gennem den adfærd, de opmuntrer eller begrænser.

Projektet kort

Artiklen bygger på Nicoline Lunds bachelorprojekt “Børnehaven som kulturel ramme for børns kønsidentitet”. Her undersøger hun børnehavebørns oplevede muligheder og begrænsninger i kraft af deres køn.

Læs mere om køn?

‘Lige muligheder – Om pædagogens arbejde med køn, seksualitet og mangfoldighed’ af Margrethe Hjerrild m.fl.

‘Åbne og lukkede døre – en antologi om køn i pædagogik’ af Ane H. Kirk m.fl.

KØN I BØRNEHØJDE

Af pædagog Nicoline Lund

Velvalgte billedbøger rykker ved traditionelle fortællinger om køn

‘Brug billedbogen til at ruske op i stereotype forståelser af køn – og forestillinger om, hvad drenge og piger kan’, anbefaler Nicoline Lund. Selv har hun lavet en billedbog, hvor drenge og piger måske slet ikke er så forskellige.

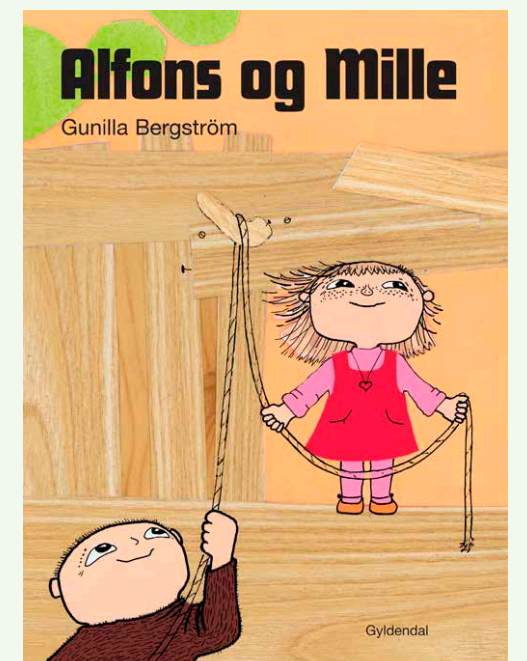

UNIVERSET ER DET STØRSTE I HELE VERDEN
af Mio Mahl (2015)

“Og så laver du bare lige en billedbog!?” Sådan lød det fra en af mine venner, da jeg fortalte om mit bachelorprojekt og om alle de børnetegninger, jeg havde indsamlet i forbindelse med det. Med bogen om ‘Karen og Julius og de forsvundne cirkusbilletter’ har jeg skabt en bog, jeg kan tage med ud og bruge i institutionerne. Bogen viser, hvad jeg er kommet frem til i min undersøgelse af, hvordan børn oplever muligheder og begrænsninger i kraft af deres køn. Og forhåbentlig lægger bogen også op til en pædagogisk diskussion om køn. I min billedbog forsøger jeg at fremstille køn på en virkelig-

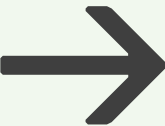
hedstro og underspillet måde. De to hovedpersoner i bogen viser og indtager begge alsidige egenskaber, følelser og roller. Man kan sagtens læse bogen og slet ikke opdage, at den handler om køn. Men på trods af det, så er køn en underliggende faktor. Præcis ligesom hverdagen i børnehaven, hvor køn er allestedsnærværende, selvom vi ikke er bevidste om det.

Pædagogiske muligheder i børnebøger
Når man først er blevet bevidst om de kønsstereotyper, der hersker i institutionen og beslutter sig for at udfordre dem, så gælder det om at

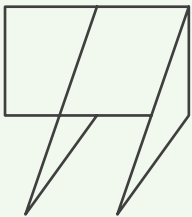
ALFONS OG MILLE
af Gunilla Bergström (1985)

KØN I BØRNEHØJDE

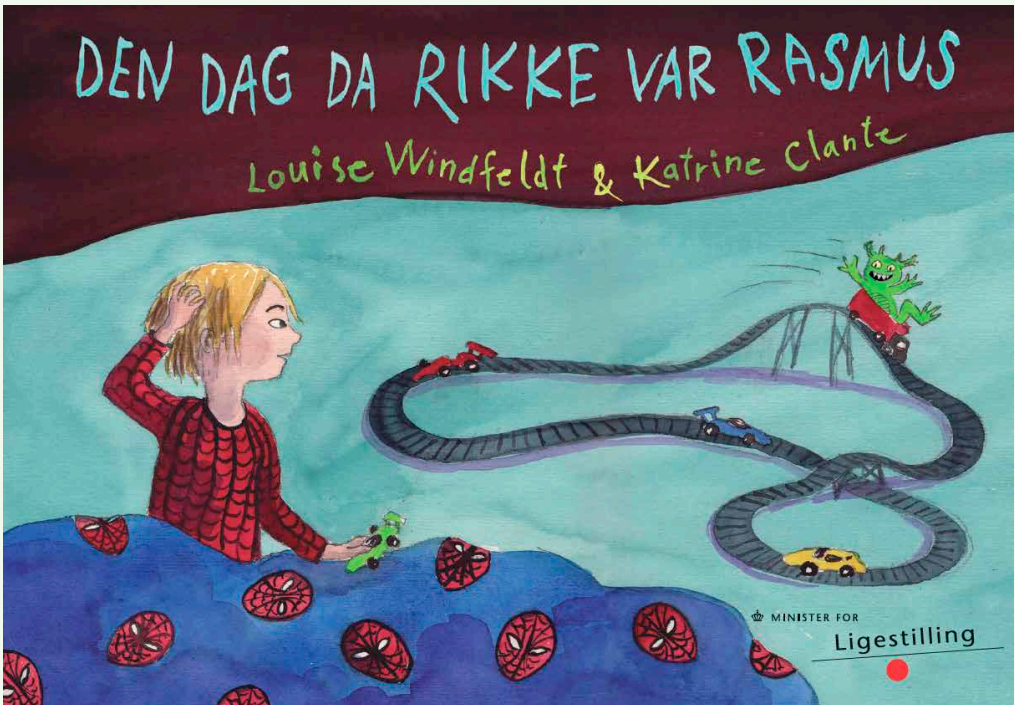

udvide rammerne for kønnene. Det kræver alsidige løsninger, hvor pædagogers og forældres anerkendelse af køns-atypisk adfærd er central. Og lige præcis i de billedbøger, som vi læser sammen med børnene, er der en mulighed for at rykke ved de traditionelle fortællinger om køn.

Ved at udvælge de bøger, vi præsenterer børnene for med omhu, kan vi være med til at åbne omverden for børnene. Gennem bøgerne kan vi fx vise dem nye positioner, de kan indtage som dreng og pige. Så de ikke op i den tro, at det altid er drengen, der er helten og pigen, der er gevinsten, sådan som det præsenteres i de traditionelle eventyr og i mange klassiske børnebøger. ■

Børn skal ikke vokse op i den tro, at det altid er drengen, der er helten og pigen, der er gevinsten.

DEN DAG DA RIKKE VAR RASMUS
af Louise Windfelt og Katrine Clante (2008)

DEN DAG DA FREDERIK VAR FRIDA
af Louise Windfelt og Katrine Clante (2008)

Tjek lige boghylden

Kig på de billedbøger, der står på hylden i institutionen. Er der en overvægt af historier med traditionelle kønsrollemønstre?

Hent og læs Nicolines egen børnebog

Nicoline har selv skrevet børnebogen 'Billetterne der forsvandt' ud fra børnetegninger.

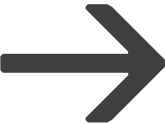
Hent bogen **her** og følg Karen og Julius, når de tager ud i verden for at finde de forsvundne cirkusbilletter.

Børnehaven er et fantastisk sted at være – også for mænd!

BUPL har etableret et professionskorps af både mandlige og kvindelige pædagoger. De skal være med til at profilere dagtilbudspædagogikken på pædagoguddannelsen. Målet er, at flere mandlige studerende får øje på de faglige kvaliteter og udviklingsmuligheder i dagtilbud – og vælger børnehaver og vuggestuer til.

KØN I BØRNEHØJDE

I et spændende samarbejde mellem BUPL og VIA Pædagoguddannelsen er der fokus på at få flere mænd til 0-6 års området. Igen! – fristes man til at sige.

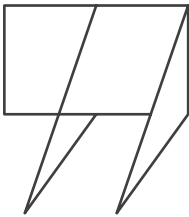
For igennem mange år har der, både hos BUPL og på pædagoguddannelserne været et ønske om at få flere mænd ind i vuggestuer og børnehaver. Argumentationen er, at børn har brug for særlige rollemodeller. At flere mænd i dagtilbuddene vil øge trivslen i personalegruppen, og at flere mænd på området i det hele taget vil betyde øget status og dermed bedre løn.

I dette seneste projekt 'Dagtilbudspædagogik – ja tak!' har vi vendt den tilgang lidt på hovedet. Ud fra spørgsmålet 'hvorfor er børnehaven og vuggestuen et fantastisk sted at være – også for de mandlige pædagoger?' har vi fokuseret på at vise de studerende, og især også de mandlige

studerende, de mange faglige interessante opgaver, der findes inden for 0-6 års området.

Kvalitet handler om mangfoldighed

Kvalitet og mangfoldighed handler nemlig ikke bare om at fylde institutionerne med flere stereotype figurer: Mænd er på legepladsen og leger vilde lege, mens kvinderne gør omsorg. Kvalitet er at gøre 0-6 årsområdet interessant for mange forskellige kvinde- og mandefigurer, med mange forskellige kompetencer. Målet med projektet er derfor at sætte fokus på de pædagogisk faglige muligheder, der er i institutionerne. Derfor har en af hjørnestenene været at opbygge et korps af dagtilbudspædagoger, et 'professionskorps', der netop kan formidle og sælge de gode fortællinger.

Kvalitet er at gøre 0-6 årsområdet interessant for mange **forskellige kvinde- og mandefigurer, med mange forskellige kompetencer.**

Se videoen "Der er brug for flere mænd i de danske daginstitutioner"

OM

Heidi Bech Roesdahl
hbr@via.dk

Lektor ved VIA Pædagoguddannelsen i Aarhus

Heidi er optaget af at gøre modulet 'Køn, seksualitet og mangfoldighed' relevant og håndterbart for både studerende og pædagoger. Derfor arbejder hun blandt andet med at videreudvikle den elektroniske vidensbank KSMViden.dk.

I et nyt projekt sætter Heidi fokus på skole-fritids området, hvor der efterspørges ny viden om køn og ligestilling.

KØN I BØRNEHØJDE

Flyt lige fokus

BUPL Aarhus er optaget af, hvordan den særlige specialisering i dagtilbud, som studerende kan vælge i den nye pædagoguddannelse, kan opleves mere relevant og attraktivt. Også for de mandlige studerende. Derfor fik BUPL Aarhus i samarbejde med en gruppe ledere og pædagoger etableret et professionskorps, der blandt andet kan bidrage med oplæg, debat og diskussion med de studerende på pædagoguddannelsen, der netop står foran at vælge deres specialisering.

De mandlige pædagoger i professionskorpsen, der mødte de studerende, er optaget af, hvordan pædagoguddannelsen kan sætte mere fokus på mænd og det faglige arbejde, de laver i vuggestuer og børnehaver. De er optaget af, at debatten om køn og mænd i institutionerne ikke alene skal handle om over-

greb, pædofili og efterfølgende regelopstramninger, men om, hvordan mænd rent faktisk arbejder pædagogisk i deres institutioner.

Kød og blod på pædagogisk praksis

I evalueringen af projektet fremhæver professionskorpsen fx, at "mulighed for at blive klogere på sig selv og sit fag sammen med andre har været meget inspirerende og lærerigt ... Projektet har været gennemsyret af faglighed. Det har været fedt at fokusere på det, man brænder for ved sit arbejde".

De studerende, der mødte professionskorpsen, peger på, at mødet med engagerede og fagligt dygtige pædagoger nuancerer og konkretiserer den viden, de får på uddannelsen.

Og netop i forhold til undervisningen i køn og ligestilling, der som emne risikerer at blive enten privatiseret eller vanskeliggjort af komplekse og svære teorier, er det vigtigt, at de studerende møder en praksis og en faglig organisation, der sætter kød og blod og konkrete billeder på, hvordan mangfoldighed, køn og ligestilling folder sig ud inden for pædagogfaget.

Det er i høj grad lykkedes i BUPL og VIA Pædagoguddannelsens samarbejde om Dagtilbudspædagogik – ja tak! ■

Projektet kort

Dagtilbudspædagogik – Ja tak! er et samarbejde mellem BUPL Aarhus og et professionskorps af mandlige og kvindelige pædagoger.

Målet med projektet er blandt andet, at etablere et professionskorps, der møder studerende på uddannelsen, for at fortælle om det pædagogiske arbejde og de faglige muligheder med 0-6 årige.

Professionskorpsen tæller pædagoger fra ni forskellige institutioner.

KØN I BØRNEHØJDE

Af lektor Heidi Bech Roesdahl, VIA Pædagoguddannelsen

Positive erfaringer med professionskorps

Et særligt professionskorps består af både mandlige og kvindelige pædagoger, der skal udbrede kendskabet til og styrke interessen for mandlige pædagoger i daginstitutioner. Erfaringerne fra de møder og oplæg, som korpset har haft med henimod 600 studerende, er rigtig gode. For det første fremhæver de studerende, at det er fantastisk at møde det uddannede personale fra praksis. Og særligt at møde forskellige typer af mænd, med hver deres perspektiv og fortælling om, hvorfor netop dagtilbuds-

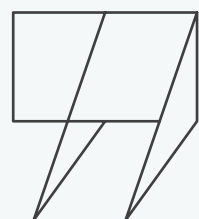
pædagogikken er et udfordrende og interessant område. For det andet peger mange af de studerende på muligheden for at spørge ind til nogle af de fordomme, der er i forhold til mænds arbejde i daginstitutioner.

Du skal kunne mere end en medhjælper

Mange af de mandlige studerende, der har været medhjælpere i daginstitutioner, har den forforståelse, at de blot skal tilbage til den samme type arbejde efter endt uddannelse. Men gennem de uddannede

KØN I BØRNEHØJDE

Lidt provokerende kan man sige, at **det ikke er lykkes pædagoger og ledere i de forskellige dagtilbud at sælge varen.**

pædagogers fortællinger, fik de studerende et mere nuanceret billede af, hvad der forventes – eller burde forventes – af den mandlige pædagog.

Christina Bjerre Hatting, konsulent for BUPL, stod for en interviewundersøgelse af de studerende. Hun fandt frem til, at det var ca. 55% af de studerende, der havde erfaring med dagtilbudspædagogik, inden de begyndte deres studie. Men at det kun var 18% af de mandlige studerende, der på det aktuelle tidspunkt overvejede at søge dagtilbud som deres specialisering.

Lidt provokerende kan man sige, at det ikke er lykkes pædagoger og ledere i de forskellige dagtilbud at sælge varen for alvor. Og vi kan spørge os selv, om det så er fordi varen ikke er interessant for den mandlige studerende? Eller om det er fordi aktørerne i feltet ikke er bevidste om, hvilken rolle de spiller i forhold til rekrutteringen?

Skepsis fylder

Igennem debatten mellem professionskorpsets og de studerende blev der flere gange stillet spørgsmålstejn ved, om der virkelig er så mange faglige muligheder i en hverdag blandt vuggestue- eller børnehavebørn, som der lægges op til. For det var bestemt ikke de erfaringer, de studerende selv kom med. Men hvorfor kommer de med denne skepsis? Er det fordi, de unge mænd har været i institutioner uden særlig høj faglighed? Næppe. Det er sikkert i højere grad fordi vi, som uddannelse og profession, ikke har været opmærksomme på, hvilken betydning det har, at vi har fokus på faglig udvikling og sparring med de unge medhjælpere på en måde, så de kan se fagligheden og sig selv i dagtilbud fremover.

Kvinderne skal give mere plads

Professionskorpset bestod både af mænd og kvinder, og i flere

oplæg var det ikke køn eller mænd i professionen, der var i fokus. I stedet blev der talt om engagement i børns leg, om relationsarbejde og om natur og udeliv. På den måde blev også de kvindelige studerendes specialiseringsovervejelser gjort relevante.

De kvindelige pædagogers forståelser, refleksioner og definitionsmagt har i det hele taget stor betydning for mandlige kollegers muligheder eller umuligheder i daginstitutionen. En kvindelig studerende udtrykker det sådan her:

”Ligeså meget som det handler om at få gjort mænd interesseret i at søge ind i daginstitutioner, tror jeg også det handler om, at de kvindelige pædagoger (...) skaber rum til, at der er mandlige pædagoger ...”

På det seneste specialiseringshold i ’Dagtilbud’ på pædagoguddannelsen i Aarhus er kun 20 % mænd. Og sammenligner vi det med tallene for eksempelvis ’Skole Fritids-specialiseringen’, hvor over halvdelen er mænd, så der er stadig meget at gøre. ■

KØN I BØRNEHØJDE

Af Anna Dahlin Johanson, pædagog og studerende på DPU

Det man synger, er man selv ...

Hvis vi bare ukritisk gentager børnesange med bestemte kønspositioneringer, risikerer vi at frarøve børnene musikkens potentiale som udtryks- og erkendelsesmulighed. Så drop 'Den lille Ole i skoven' og skrål i stedet med på 'Her kommer Pippi Langstrømpe, tu-la-hop, tu-la-hej, tula-hop-sasa' ...

I Danmark har vi ligestilling.**Eller – har vi?**

Danmark og dansk kultur fremstilles ofte som kønsneutral og præget af ligestilling. Lovgivningsmæssigt er vi langt og sammenlignet med andre steder i verden er hverdagsbilledet, at mænd og kvinder er lige. Men denne ligestillingsdiskurs giver desværre udslag i en ikke-holdning til køn og det

skaber køns-blindhed i de danske daginstitutioner. Det er et problem. For køn eksisterer jo. Køn læres og kønsnarrativer og positionering reproduceres i det pædagogiske arbejde. Især hvis vi ikke forholder os til dem. I mit bachelorprojekt 'Mellem køn og musik i børnehaven', har jeg arbejdet med køns-problematikken. Helt konkret har jeg set på kønnets indvirkning på

musikaktiviteter. På hvordan køn ubevidst påvirker pædagogens samvær med børnene og vores forventninger til dem. Jeg har i to udvalgte børnehaver observeret og undersøgt, hvordan pædagoger synger kønnede positioneringer – roller og muligheder ind i børnene, og hvordan de italesætter den tankegang, de har om køn. Pædagoger tænker nemlig stadig meget i

KØN I BØRNEHØJDE

køn – også selvom de tror, vi har gjort op med kønsroller.

Køn og Krav

I forbindelse med mit projekt besøgte jeg to aarhusianske børnehaver. I de pædagogiske musikaktiviteter jeg observerede her, så jeg, hvordan der blev stillet tydeligt højere krav til sproglig deltagelse, sangdeltagelse og musikalsk udfoldelse til pigerne, mens drengene blev undskyldt, når de ikke deltog, men pjattede. 'De er drenge. De er ikke så musikalske', lød forklaringen. Men et hurtigt kig ind i ungdomsklubbens øvelokaler og den etablerede musikscene viser, at det er drengene, der indtager musikscenen, når de bliver teenagere. Ergo, må vi antage, at de ikke er umusikalske, og at der ligger en sandhed i, at det vi forventer af børnene, og det vi inviterer til, åbner eller lukker for deres muligheder.

Fortællinger om fysiske drenge og sproglige piger

Det vi oplever, har nemlig en tendens til at blive ophøjet til generel sandhed – specielt når det gælder køn. Og det vi forventer at se, er ofte det vi ser. De udtryksmuligheder, de dramaturgiske udtryk, de klange, sangstyrken og de kropslige musikalske udtryk, som vi kan se, anerkender og accepterer, at børnene benytter, afhænger af deres køn. Det så jeg tydeligt i de institutioner, hvor jeg hentede data til bachelorprojektet.

Vi har altså en fortælling om de fysiske drenge og de sproglige piger, som vi gentager for os selv og hinanden. Og som bekræfter og cementerer vores forforståelser og dermed de musikalske udtryk, vi anerkender og fremelsker. Dermed reproduceres det performative køn i det pædagogiske arbejde.

En iagttagelse og holdning, der blandt andet underbygges af den amerikanske queer-teoretiker og kønsfilosoffen Judith Butler og professor ved Aarhus Universitet Dorte Marie Søndergaard, der blandet andet er forfatter til bogen 'Tegn på kroppen'.

Barnet, der tog en solo

I en af de voksenstyrede, musikalsk lege, jeg observerede, var der rig mulighed for, at børnene kunne 'tage en solo' og frit improvisere et dyrs bevægelser til musikken. En typisk aktivitet, der giver børn mulighed for en kropslig mediering af deres forståelse af et dyr.

'De er drenge. De er ikke så musikalske', lød forklaringen. Men et hurtigt kig ind i ungdomsklubbens øvelokaler viser, at det er drengene, der indtager musikscenen, når de bliver teenagere.

En genert dreng, træder frem på gulvet og tør pludselig stå alene med sit udtryk. Pædagogen anerkender højlydt hans optræden. To minutter senere fremfører en selvsikker pige en stilsikker mediering. Den påtales slet ikke af pædagogen. Ifølge professor i sociologi R. W. Connell, hænger en sådan respons sammen med, at vores opfattelse af den rigtige måde at være dreng på er ikke at være en genert dreng. Mens den rigtige måde at være pige på absolut ikke er at være selvsikker – og god til at tage en solo. En forståelse, der også udfoldes hos Dorte Staunæs i bogen 'Køn, etnicitet og skoleliv'. Men er det ikke bare små og ligegyldige eksem-

OM

Anna Dahlin Johanson
annadahlin@mail@gmail.com

Anna er uddannet pædagog fra VIA Pædagoguddannelsen i Aarhus og studerer nu pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet. Derudover er hun udøvende musiker og sangskriver.

KØN I BØRNEHØJDE

Undgå kønsblindheden

- Gå sanghæftet og sanglegene igennem med et kønsblik:
- Hvilke kønsrepræsentationer synger I om?
 - Kan du ændre kønnet i sangen eller legen?
 - Kan du lade pigerne tromme og drengene miawe – eller udfordre andre fastlåste positioneringer af børnene?

ROLLEMODEL

“De roller og handlemuligheder vi præsenterer for barnet bliver et billede på det, der er muligt”, siger Anna Dahlin Johanson

pler, kunne man spørge? Hvordan kan det sige noget generelt om kønsblindhed? Til det må jeg sige: Mange bække små gør én lang kønskonformitering. Der ligger således en pædagogisk fordring i at forholde sig bevidst til normalitet og legitimering – specielt når det omhandler køn. For vores reaktion på børnenes musikalske udtryk er altafgørende for at åbne eller lukke for en udtryksform.

Det du synger, er du selv

Mine undersøgelser og observationer viste også, at de sangtekster, vi synger for børnene, er påvirket af vores dikotomiske kønstankegang. Det vil sige vores opfattelse af kønnene som naturlige modsætninger. Klassiske børnesange som ‘Skorstensfejeren gik en tur’ eller ‘Jeg er en glad lille cowboy’ handler om en maskulin hovedfigur (som gerne er helt eller

Som musikpædagoger ved vi, at **børnene tager sangene og rollerne til sig.**

skurk). Og i en sang som ‘Lille Ole i skoven’ eller den om ‘Josefine Baker, der er så lækker’ er de roller, som pigerne kan spejle sig i, enten seksualiserede, husmoderlige eller – for det meste – noget med en prinsesse, som skal reddes. Og det er et problem! For de roller – og de handlemuligheder – vi præsenterer børnene for, bliver samtidig et billede på det, der er tilgængeligt og muligt. Og vi ved, som musikpædagoger, at børnene tager sangene og rollerne til sig. Musikken og sproget hænger sammen og bliver en vigtig medskaber i børnenes leger verden. Det er vigtigt stof til udvikling! ■

Bachelorprojektet kort

Bachelorprojektet ‘Mellem køn og musik i børnehaven’ beskæftiger sig med kønspositioneringer i musikaktiviteter i børnehaven. I projektet er der særligt fokus på kønspositionering i børnesangenes tekster.

Projektet bygger på observationer, samt narrative interviews i to udvalgte aarhusianske børnehaver og de indhentede data diskuteres og analyseres op imod både musik – og kønsteori.

KØN I BØRNEHØJDE

Af Anna Dahlin Johanson, pædagog og studerende på DPU

Mere brøl, TAK!

Vi skal træde i karakter som musikpædagoger, der tør brøle høj og frit – uanset køn.

Som musikpædagoger har vi en afgørende rolle i forhold til at åbne den musikalske verden for børnene. Vi er vigtige rollemodeller, der skal turde bruge hele vores udtrykspalet, når vi laver musik med ungerne. Vise, at vi tør sætte os selv på spil – på tværs og på trods af forestillinger om, hvad man kan som kvinde eller mand. Derfor må vi spørge os selv: Tør du være autentisk, stor og farlig? Lille og bange og alene? Brøler du med hele klangbunden, når bjørnen vågner efter en lur?

Skrup for den elektriske guitar

Børnene spejler sig i vores klange og i vores måde at formidle musik på. Derfor påligger det os at åbne mulighederne for den kropslige, sproglige og ekspressive udfoldelse, som musikken tilbyder – ved at gøre det selv!

De fleste musikalske pædagoger spiller fx akustisk guitar. Men det er de færreste kvinder, der tager en elektrisk guitar i hånden – også selvom den er langt nemmere at spille på. Og selvom der er en hel del mere brøl i den! Vi bør stille os selv spørgsmålet – hvorfor ikke? ■

Vi er vigtige rollemodeller i forhold til at turde bruge hele vores udtrykspalet, når vi laver musik med ungerne.

Fra kønsopdelt **til kønsbevidst**

Triton er en børnehave med særligt fokus på køn. I starten var de to køn adskilt i hver sin ende af huset, men efter en revision, bor de to køn i dag side om side. Der er ingen tvivl om, at den kønspecifikke opmærksomhed har styrket pædagogerne bevidsthed generelt i deres pædagogiske arbejde.

På legepladsen drøner piger og drenge rundt imellem hinanden. Nogle piger leger fangeleg, mens en gruppe drenge sidder og bager en mudderkage. Det er børn fra børnehaven Triton i Horsens. En kønsbevidst børnehave, hvor drenge og piger har hver deres stue og pædagogerne har en særlig opmærksomhed på køn og pædagogik. "Vi arbejder med et særligt fokus på køn. På hvordan hvert køn kan udvikle sig og bidrage særligt, når pædagogerne er opmærksomme på særlige kønspecifikke udfordringer og muligheder", siger Dorte Rosenlund, pædagog i børnehaven Triton.

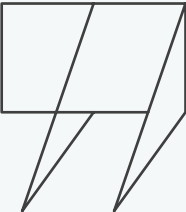
Du udvikler dig bedst blandt dit eget køn

Grundstenen til Triton blev lagt i 1990'erne af Georg Lykke, pædagog fra Horsens. Igennem sit pædagogiske arbejde lavede han flere undersøgelser, der viser, at mennesker udvikler sig bedst blandt sit eget køn. Horsens kommune fandt resultaterne så interessante, at de gav grønt lys til at bygge en børnehave, der fulgte særlige kønsspecifikke regler. Og i 1999 byggede Horsens kommune børnehaven Triton. Ud fra Georg Lykkes teorier.

Dorte Rosenlund har været med i Triton fra det første spadestik og har i dag en stor erfaring med kønsspecifikt pædagogisk arbejde.

"Vi arbejdede ud fra Georg Lykkes tanker både i pædagogikken og i indretningen af institutionen, og valgte at opdele huset, så den ene ende tilhørte drengene. Og så boede pigerne i den anden ende af huset," siger Dorte Rosenlund.

KØN I BØRNEHØJDE

Vi er hele tiden opmærksomme på, hvad vi gør. Er det her godt for drengene/pigerne? Kommer de til at mærke noget afsavn, når vi vælger at gøre tingene på den og den måde?

Hun uddyber og fortæller, at de pædagogiske overvejelser fokuserede på, hvordan de kunne arbejde bevidst med at finde frem til udfordringer og gevinster ved, at de to køn var adskilt. ”Det kunne være spørgsmål som, hvordan sikrer vi, at de mere usikre drenge kommer til orde og får en plads i en ren drengeflok fyldt med albuer og kampe? Eller hvad sker der med omsorgen for hinanden i drengegruppen, når pigerne ikke er der? Og med dem kunne det handle om at understøtte pigerne i at blive mere modige, når de ikke er op imod en flok stærke drenge?”, siger

Dorte Rosenlund, og fremhæver, at en af hoved-tankerne hos Georg Lykke er, at du udvikler en mere sikker og tryk identitet blandt dit eget køn. Hun er ikke i tvivl om, at den kønsbevidste pædagogik har været et gode for pædagogikken og børnehaven Triton.

Helstøbte børn

Det understøttes blandt andet af et forsknings-projekt, hvor hjerneforsker Ann Elisabeth Knud-sen har fulgt de Tritonbørn, der skulle i skole efter det første år i den kønsopdelte børnehave.

Ifølge Dorte Rosenlund kon-kluderede forskningen blandt andet, at skolebørnene fra Tri-ton var meget helstøbte børn, der var i kontakt med flere sider af sig selv. Og at det var tydeligt, at de skilte sig positivt ud i børneflokken i skolen.

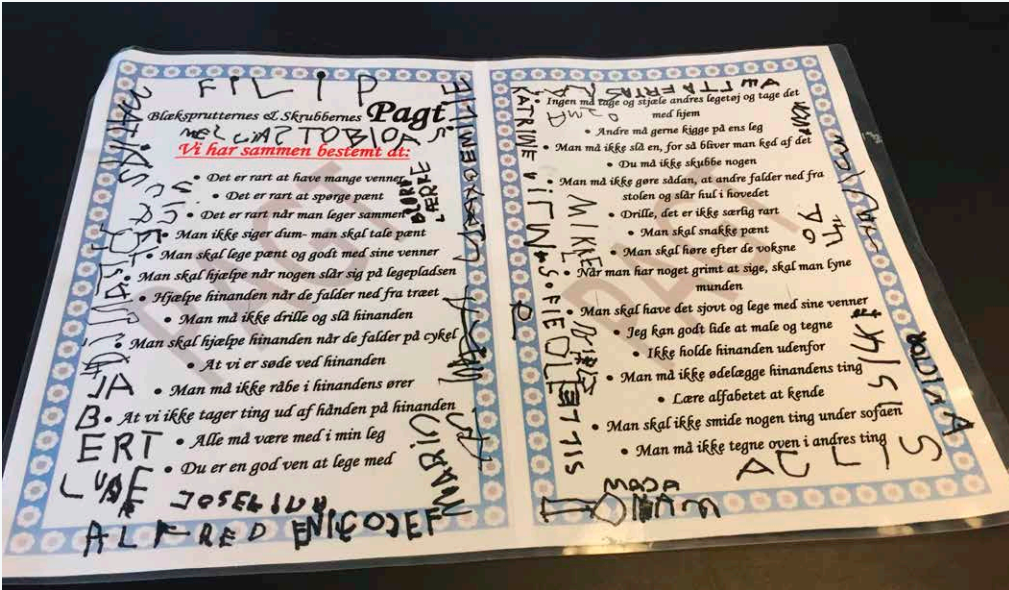
Vi følger med tiden

Efter at have kørt med den kønsopdelte pædagogik i

VI GRIBER NUET

I blæksprutteguppen lægger de vægt på at gribe det, der rører sig lige nu. De har fx lavet et børnevalg i forbindelse med kommunalvalget.

PAGTEN ER EN FÆLLES AFTALE

Alle børnene har underskrevet en fælles pagt. Det er en samling af forskellige sætninger om, hvad der er rart ved at være i børnehaven.

INDIVIDET UDVIKLER SIG BEDST BLANDT SIT EGET KØN

I følge Georg Lykke, der er bagmand bag Tritons grundtanker, udvikler det enkelte individ sig bedre, når det omgås sit eget køn.

KØN I BØRNEHØJDE

næsten 10 år, besluttede Tritons pædagoger i 2008 at tage pædagogikken op til revision. De diskuterede, om de var blevet for stereotype og havde holdt snuden nede i det samme spor for længe. Nu ville de løfte hovedet og vejre nye vinde. Det var ikke fordi, der var nogle advarsels-tegn om, at noget ikke fungerede. Blot almindelig pædagogisk nysgerrighed og et ønske om at følge med tiden. De spurgte sig selv om tiden var løbet fra Triton og den kønsopdelte pædagogik? ”Vi diskuterede og undersøgte kønsdebatter og –forskning, for at få ny inspiration. Vi var helt åbne for at prøve noget nyt. Vi var egentlig ikke så nervøse for forandringerne, for vi har jo vores store viden og erfaring igennem mange år. Så vi blev enige om, at det kunne være interessant at blande børnene lidt mere. Stadig med en særlig kønsopmærksomhed, men samtidig også et ønske om, at de to køn godt måtte blande sig mere med hinanden,” siger Dorte Rosenlund. Så i stedet for, at drengene boede i den ene af huset og pigerne i den anden, valgte pædagogerne at lade dem bo side om side. Så i dag bor de små børn i den ende af huset, mens de store drenge og piger bor dør om dør, så der er direkte adgang til at besøge hinanden, lege sammen og arbejde bevidst med de to grupper på samme tid.

BØRNE I TRITON HOLDER OPLÆG
I Triton er børnene rigtig gode til at turde stille sig op foran en forsamling og sige noget. Det er nemlig noget de gør meget ud af i børnehaven.

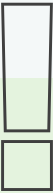
Mere bevidste pædagoger
Det er tydeligt, at den stærke opmærksomhed på køn, har skærpet Tritonpædagogernes bevidsthed – både på kønsspecifikke emner – og generelt. ”Vi er hele tiden opmærksomme på, hvad vi gør. Er det her godt for drengene/ for pigerne? Kommer de til at mærke noget afsavn, når vi

vælger at gøre tingene på den og den måde?” fortæller Dorte Rosenlund og giver et eksempel på den kønsspecifikke opmærksomhed. Når børnene fra Tritonbørnehaven kommer i skole, kalder lærere og pædagoger dem for henholdsvis Tritondrenge og -piger. Men er det sådan, de skal opfattes? ”For os er de

jo Tritonbørnene. Så lige nu diskuterer vi, om børnene selv opfatter sig som to adskilte grupper, når de kommer herfra. Som henholdsvis blækspruttedrenge og skrubbepiger? Eller er det noget andre opfatter, fordi vi arbejder med kønsopdelt struktur?” siger Dorte Rosenlund. Hun forklarer, at de lige nu arbejder på, at både pædagoger, lærere og børnene får en vi-følelse. At det handler om Tritonbørnene som én samlet gruppe – af piger og drenge. I det hele taget handler det lige nu om at finde ud af, hvordan de bliver endnu bedre til at samarbejde mere på tværs af både køn og alder. Så blæksprutter, skrubber, søløver og gopler kan få glæde af hinanden. Og lære af hinanden. En af tankerne er, at når de med deres særlige køns-specifikke fokus, blander børnene mere – både på tværs af køn og alder – så lærer de mere af hinanden. Drengene bliver måske mere opmærksomme på fordelene ved at være i et fællesskab, mens pigerne bliver stærkere i at mærke efter, hvad der betyder noget for dem selv. Men hele tiden med den kønsspecifikke viden i fokus. Det er klart en balancegang de hele tiden forholder sig til. ■

Mere om Triton

Læs mere om børnehaven Triton i artiklen fra Information ’I Horsens opdeles børnene efter køn’ her.

ANMELDELSE

Af Bjarne W. Andresen, pædagog og redaktør på JAGOO

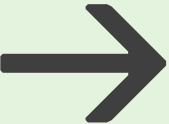
De to køn som hinandens modsætninger

Med udgangspunkt i forståelsen af de to køn som hinandens modsætninger stiller *Køn i pædagogisk praksis* skarpt på stereotyper i tanke, ord og handling. 'Der er ikke kun to måder at være barn på, men mange hundrede' slår forfatterne fast allerede i introduktionen, og den synsvinkel fortsætter som en rød tråd i hele bogen.

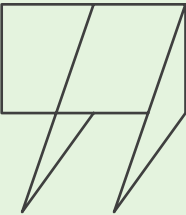
Kunne du forestille dig, at afvisningen 'vi leger ikke med sorthårede' ville blive accepteret lige så ofte som udsagnet: 'vi leger ikke med piger'? 'Pædagogisk praksis' giver læseren en grundlæggende viden om køn og kønsforståelse. I bogen henvender Kristina Avenstrup og Sine Hudecek til pædagoger og studerende, pædagogiske konsulenter og ledere, der gerne vil have faglige perspektiver og metoder til at arbejde med køn i en pædagogisk kontekst.

Flere bud på, hvordan man er dreng eller pige
Ifølge forfatterne er børnehaverbørn "i fuld gang med at lære at begå sig i forhold til den omgivende kulturs normer og forventninger (...) Målet er ikke i sig selv at ændre kønsforståelsen så hurtigt som muligt. Derimod er det et mål at give børn erfaringer med, at der ikke kun er ét rigtigt svar, men mange forskellige bud på, hvad der er passende adfærd for piger og drenge."

ANMELDELSE

De mange fagudtryk bliver omsat til praksis på en let overskuelig og opsummerende måde.

Sprog skaber virkelighed

Dukkebogen kan fx kaldes andre navne: Lejligheden, restauranten, køkkenet. Hvad kalder man drenge, som leger med Barbie, og piger, som leger med actionmænd? Disse spørgsmål rejser bogen. Undersøgelser viser, at drenge fx får mere hjælp til tøjet og kommer dermed hurtigere ud på legepladsen end piger. Til gengæld bliver piger mere selvhjulpne. Et senere kapitel behandler ledelse og organisering. Diskussionen er sat ind i en køns- og normkontekst, men der kunne være fokuseret mere på den forforståelse, ledelse og personale har om køn.

Når familier ikke ligner, det vi kender

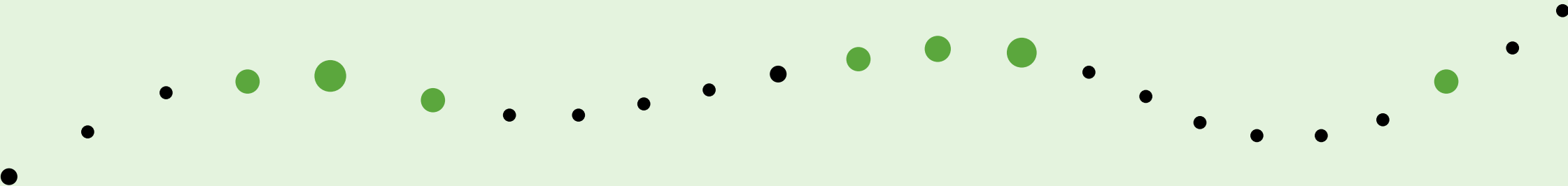
Der er også råd at hente om familier, som ikke ligner ens egen. Tag ikke noget for givet og undgå at få ’andre familiekonstellationer til at fremstå som afvigende, unormale eller mangelfulde.’ For-

ældresamarbejdet er primært pædagogens rolle, mens barnet er et fælles ansvar. Også børn i traditionelle familier kan profitere af en normkritisk tilgang ved ikke at føle sig forkerte, hvis de vælger en anden vej. Ordet vælger undrer her, for tilgangen til normer er ellers, at de ikke er et valg, den enkelte har. Bogen lever op til sin undertitel om at give inspiration og handlemuligheder. En normkritisk pædagogik er ikke til debat, men går man med på den præmis, er ’Køn i pædagogisk praksis’ et godt sted at begynde. ■

Bog fakta

Titel: **Køn i pædagogisk praksis – inspiration og handlemuligheder**
Forfattere: Kristina Avenstrup og Sine Hudecek
Forlag: Dafolo 2016
Sider: 207 sider

Anmeldt af:
Af Bjarne W. Andresen,
pædagog og redaktør på JAGOO

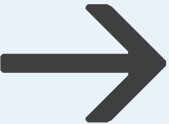
KØN: VIDEN OG HOLDNING

Af adjunkt Julie Skjelborg Frederiksen, VIA Pædagoguddannelsen

På opdagelse i den kønnede by

Byrummet er fyldt med steder og konkrete spor, der fortæller om køn, familieformer, ligestilling og mangfoldighed. Derfor er et byløb med stop ved centrale kunstværker og kulturinstitutioner et oplagt valg, når studerende skal blive klogere på, hvordan de selv forstår og opfatter køn.

KØN: VIDEN OG HOLDNING

At tale om køn kan ofte opleves som meget eksotisk eller måske ligefrem truende for pædagogstuderende, når de allerede efter seks ugers studie møder modulet ‘Køn, seksualitet og mangfoldighed’.

”Må jeg så ikke sige han om en dreng?” eller ”kan det ikke give problemer, hvis vi udfordrer de eksisterende kønsroller?”. Udsagn og bekymringer, vi ofte hører. Derfor har vi på pædagoguddannelsen i Holstebro valgt at introducere modulet ved at lade de kommende pædagoger møde køn, seksualitet og mangfoldighed i den verden, der omgiver dem. Klassisk undervisning, teori og litteraturlæsning er skiftet ud med sanselige oplevelser og masser af diskussioner, når de studerende gruppevis bliver sendt ud i byen for at lede efter spor, der gør køn, ligestilling, seksualitet og mangfoldighed konkret, nærværende og meningsfuld for dem.

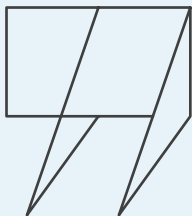
Rundt i byen med kønsbriller på

Efter en kort, fælles introduktion til modulet ‘Køn, seksualitet og mangfoldighed’ sender vi de studerende på tur rundt i byen. I løbet af dagen bevæger de sig i små grupper gennem deres nye studieby. Og undervejs finder de poster, spredt ud på centrale destinationer – lidt som i et klassisk spejderløb. Undervejs møder de en række ubemandede refleksionsposter, hvor de selv finder

opgavebeskrivelser. Fx stopper de ved flere udvalgte skulpturer. Her er opgaven at se koncentreret på kunstværket i et minut. Efterfølgende taler de med hinanden om, hvilke associationer om køn, værket giver.

Hvordan ser mangfoldigheden ud?

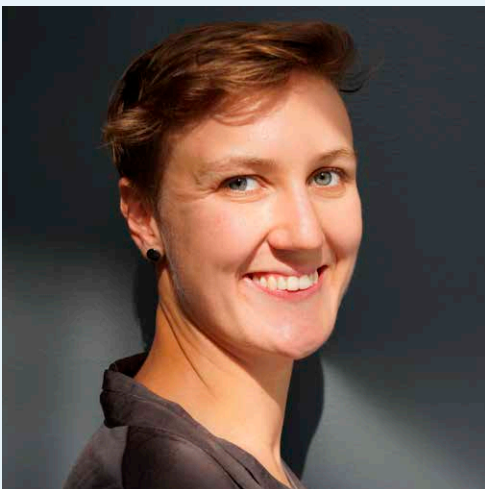
På en byggegrund, der engang rummede det nu nedlagte slagteri, og hvor kommunen i dag planlægger at opføre en mangfoldig bydel, beder vi de studerende diskutere, hvad mangfoldighed konkret kan være. Og hvad der skal til, for at en bydel er mangfoldig. Vi udfordrer de studerende ved at lade dem tegne en tegning af en bydel, præget af mangfoldighed. Undervejs bevæger de sig rundt i forskellige typer af boligområder, og vi beder grupperne reflektere over, hvordan boliger og byrum er med til at forme, hvordan vi er familie, barn eller

De bliver sendt ud i byen for at lede efter spor, **der gør køn, ligestilling, seksualitet og mangfoldighed konkret, nærværende og meningsfuld for dem.**

voksen. Overvej hvordan vi bærer køn.

Tilbage på uddannelsesstedet undersøger de studerende selv mangfoldigheden på det nye hold, de selv er en del af. Ligesom de diskuterer, om det har betydning for børn og brugere at møde pædagoger, der er forskellige både i forhold til deres køn, seksualitet, etnicitet og andre sociale kategoriseringer.

OM

Julie Skjelborg Frederiksen
jusf@via.dk

Adjunkt ved VIA Pædagoguddannelsen i Holstebro

Julie arbejder og underviser især med det specialpædagogiske område, men også med køn, seksualitet og kulturmøder.

KØN: VIDEN OG HOLDNING**Køn træder tydeligt frem i hverdagen**

Gennem dagen samles tanker og erfaringer – og sidst på ugen fremlægger hver gruppe udvalgte oplevelser fra byløbet. Oplevelser, der har flyttet eller påvirket deres tanker om køn, seksualitet og mangfoldighed. De studerende fortæller, at deres opdagelsestur i byen og de forskellige aspekter af især køn og mangfoldighed gør det lettere at forstå og diskutere det teoretiske afsæt, de senere møder. Grupperne trækker på fælles oplevelser og diskussioner fra dagen og drager dem konkret ind i undervisningen. Dermed får de oplevelsen af, at temaerne er levende tilstede i rummet og hverdagen – og som sådan også må være en væsentlig del af at være en god pædagog. En pædagog, som med empati og refleksion, kan nærme sig udfordringer i en stadig mere mangfoldig hverdag. ■

KØN PÅ SPIL OVER ALT

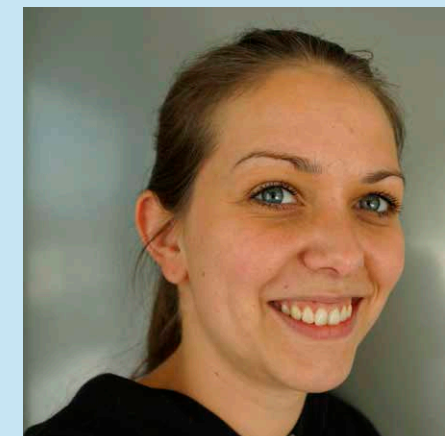
Byen er fuld af referencer til køn og kønsidentitet. Det handler bare om at åbne øjnene, fortæller de pædagogstuderende på tur i den kønnede by.

”Køn fylder mere end vi troede”

Det er gået op for mig, hvor vigtigt det er, at jeg viser tillid til mine mandlige kolleger. Jeg er overrasket over, hvor meget mistæneliggørelsen af mænd fylder, og hvad det gør ved dem – fx hele diskussionen om, hvorvidt mænd må sidde med et barn på skødet eller om pædagoger må kysse børn. På turen rundt i byen har jeg også fået øje på, hvor meget køn fylder i byrummet. Jeg har ikke før tænkt over, at butiksvinduerne er fyldt med kvindefigurer i undertøj, mens modellerne i herretøjsbutikkernes vinduer er fuldt påklædte.

Gang i gode argumenter

De oplæg, vi har hørt, og de diskussioner vi har haft igennem dagen, er med til at give mig gode argumenter for, hvorfor drenge og piger

Mie Karstensen, studerende VIA Pædagoguddannelsen

skal have lige muligheder. Det er også argumenter, jeg kan bruge hjemme ved middagsbordet. Fx synes min kæreste ikke, at vores lille søn skal have et legeskab. Men selvfølgelig skal han det.

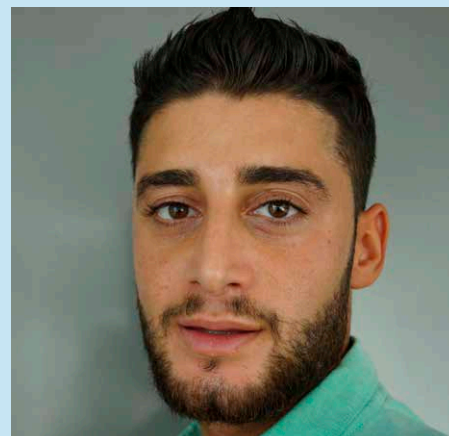
KØN: VIDEN OG HOLDNING**Jeg er dobbelt mistænkeliggjort**

Besøget hos BUPL har været det mest betydningsfulde i dag. Det er gået op for mig, at de taler min sag som mand, og at de kan beskytte mig. Når man som jeg både er mand og kommer med anden baggrund end dansk, så oplever man en dobbelt mistænkeliggørelse.

Jeg har oplevelsen af, at der hele tiden er nogen, der holder øje med mig. Det er utrolig ubehageligt og det betyder, at min relation til børnene bliver kunstig. Jeg kan ligesom ikke gå all in i legen, fordi jeg føler, jeg bliver holdt øje med.

Vi har brug for rollemodeller

Besøgene på rådhuset og hos BUPL har gjort mig meget klogere på det med ligestilling og mine rettigheder. Men

Jafar Alawie, studerende på VIA Pædagoguddannelsen

de erfaringer med mistillid, jeg har med mig, betyder, at jeg vælger arbejdet i dagtilbud fra.

Til gengæld vil jeg gerne være rollemodel for andre etniske unge. Med det billede, som blandt andet medierne skaber af unge som mig, er der brug for pædagoger, der kan vise andre veje. Vise, at det nytter at dygtiggøre sig og sætte sig mål for livet.

Kunsten kan fortolke køn og mangfoldighed

Jeg har aldrig før tænkt over, hvad jeg ser, når jeg går forbi en skulptur i byrummet. Men når vi står der og reflekterer over Bjørn Nørgaards skulptur 'Holstebros borgere' eller Giacomettis Kvinde på kærre, så får jeg fx øje på, hvor sårbar og opgivende figuren ser ud, og hvordan kvindekroppen fremstilles.

Nye perspektiver

Jeg har fået mange aha-oplevelser i dag, især fordi vi har sat ord på vores forforståelser. Mine medstuderende har perspektiver på køn, seksualitet og mangfoldighed, jeg ikke før har overvejet. Derfor er jeg også rigtig glad for, at temaet er blevet prioriteret i uddannelsen. Det er jo helt centralt! Og det er utrolig vigtigt, at vi er opmærksomme

på, at børn møder mange forskellige typer rollemodeller.

Pædofiliangsten må ikke tage over

Det overrasker mig, at bekymringen og angsten for pædofili fylder så meget. Jeg tror, vi skal passe på ikke at forstørre problemet. Måske skal vi flytte fokus fra, hvad andre tror og tænker, og koncentrere os mere om den konkrete pædagogiske opgave. Vi taler hele tiden om at ville barnets bedste, men i virkeligheden kommer de voksnes problemer med hinanden til at fylde så meget, at det overskygger barnets egentlige behov. Det synes jeg, er en ret stor samfundsmæssig problemstilling. I den case vi arbejder med, var jeg fx overhovedet ikke i tvivl. Jeg ville gøre det åbentlyst rigtige – nemlig bare

Anne Taaning, studerende VIA Pædagoguddannelsen

hjælpe det barn, der havde tisset i bukserne. Og ikke overveje, hvad andre tænkte om, at jeg gav om omsorg og assistance til et problem.

KØN: VIDEN OG HOLDNING

Af adjunkt Julie Skjelborg Frederiksen, VIA Pædagoguddannelsen

Køn på spil

– også i formelle institutioner

På deres tur rundt i den kønnede by besøger de studerende også tre levende poster:

- Byens Kultur- og Frivillighus
- Fagforeningen BUPL
- Rådhuset og kommunens Børn- og Unge udvalg

I Kultur- og Frivillighedshuset samler gruppen viden om, hvordan repræsentanter fra civilsamfundet konkret arbejder med at fremme deltagelsesmuligheder for alle byens borgere. Projektsekretær Alice Flink fortæller om den række af forskelligartede aktiviteter, som stedet tilbyder. Det gælder alt fra Hus Forbi, tilbud for børn og unge ved skilsmisse, patientforeninger, for-

eninger knyttet an til en bestemt etnicitet eller tilbud til ældre.

På børn- og ungeområdet i kommunen tager byrådspolitiker Torben Gudiksen (R) og pædagogisk konsulent Signe Vestergaard imod og svarer på spørgsmål om Børne- og ungeudvalgets og forvaltningens arbejde. De studerende er nysgerrige efter at høre om kommunens seksualpolitik og forvaltningens måde at håndtere ligestillingsspørgsmål på. Inden mødet har de studerende undersøgt, hvordan byrådet er sammensat i forhold til alder, køn og etnicitet. Og den nye indsigt er med til at kvalificere de spørgsmål, de stiller til politikerne og embedsmanden.

Fagforening tilbyder faglige argumenter og sparring

Bag BUPLs hoveddør møder de Jonna Uhre og Marlene Gram Berthelsen, fagkonsulenter i BUPL Midtvest. De er optaget af at diskutere muligheden for at fremme ligestilling mellem kvinder og mænd i pædagogfaget og de gør det tydeligt for de studerende, at fagforeningen ikke bare forhandler løn og arbejdsforhold. BUPL er med til at udvikle forskningsviden om køn, et etisk grundlag for pædagoger og ligestillingspolitikker, og derfor er fagforeningen en værdifuld sparringpartner og vidensbase, når det handler om at udvikle den pædagogiske profession. Også i

Alice Flink, projektsekretær i Kultur- og Frivillighedshuset

Torben Gudiksen (R), byrådspolitiker i Holstebro Kommune

Signe Vestergaard, pædagogisk konsulent i Holstebro Kommune

Marlene Gram Berthelsen, fagkonsulenter i BUPL Midtvest

forhold til køn, seksualitet og mangfoldighed. 'Det er afgørende, at vi klæder vores medlemmer på, så de fagligt og sagligt kan argumentere for deres måde at tackle spørgsmål om fx børns seksualitet eller etiske dilemmaer, som vi desværre oplever, at især mandlige medlemmer bliver stillet i', forklarer Marlene Gram Berthelsen.

Gennem byløbet får de studerende ny viden og

bliver mindet om mange forskelligartede aktiviteter, interesser og politiske beslutninger med relevans for køn, seksualitet og mangfoldighed. Erfaringen er, at de studerende synes, det er spændende at møde nogen, der er så tæt på de praktiske udfordringer, og som kan fortælle levende historier om de fremtidige vilkår og praksisser som pædagoger. ■

KØN: VIDEN OG HOLDNING

Af lektor Ellen Ravn Habekost, adjunkt Anne Thomsen, adjunkt Marianne Møller Andersen og docent Ida Skytte Jakobsen, University College Lillebælt

Køn og ligestilling ligger på ryggraden

Vores holdninger har stor betydning for professionelle praksis. For pædagogiske handlinger er funderet i både faglig viden og i vores holdninger – også når det gælder køn og ligestilling. Det viser et pilotstudie, der undersøger, hvordan vignetmetoden kan gøre ubevidste handlemønstre synlige, så pædagoger kan diskutere dem på en reflekteret måde.

Forskning fra Norge peger på, at pædagoger ikke er så bevidste om deres handlemønstre, som de selv tror. Det gælder fx i relation til den måde, de taler til drenge på, eller den måde piger trøstes på. Det handler om, hvad de forventer af pigerne og hvilke fortællinger, de overleverer om drengene.

På udkig efter metoder, der styrker faglighed og refleksionsarbejde

Når vi vil udvikle og forandre områder som ligestilling og køn, og dermed sikre, at kønnene får lige muligheder, er det nødvendigt, at vore handlinger er baseret på både forskningsinformeret viden, holdninger og værdier. I pilotstudiet 'Køn er noget vi gør', hvor en fynsk kommune også deltog, undersøgte en gruppe undervisere og forskere fra Uni-

versity College Lillebælt, hvordan det bliver muligt.

Målet var at finde, udvikle og afprøve en metode, der kan højne reflekteret professionalitet, når det kommer til arbejdet med køn og ligestilling. En metode, der blotlægger og diskuterer værdier og kultur i den enkelte institution. Det var samtidig væsentligt, at hver enkelt pædagog, i de institutioner, der var involveret, fik mulighed for at udtrykke egne holdninger til køn i samspil med andre. I projektet valgte vi vignetter

eller cases, som udgangspunkt for dette eksperimenterende arbejde.

Vignetmetoden

Ifølge Morten Ejrnæs, lektor ved Aalborg Universitet, består vignetter af korte, realistiske, men fiktive og hypotetiske praksisfortællinger. At casene er fiktive er en vigtig pointe, da ingen af respondenterne må kunne genkende hverken sag eller barn. For distancen er væsentlig for et ærligt svar.

Metoden kan for eksempel

OM

Ida Skytte Jakobsen
idja@ucl.dk

Docent i Center for anvendt velfærdsforskning, University College Lillebælt

OM

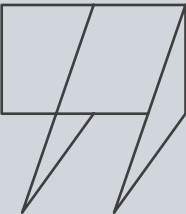
Marianne Møller Andersen
mman2@ucl.dk

Adjunkt ved Pædagoguddannelsen, University College Lillebælt

KØN: VIDEN OG HOLDNING

Vignetter er korte, realistiske, men fiktive og hypotetiske praksisfortællinger.

anvendes på et personalemøde, hvor det pædagogiske personale arbejder med vignetten ud fra givne spørgsmål som: ‘Hvor enig er du i pædagogens håndtering af Lucas’? Herefter fungerer vignetterne og besvarelserne som afsæt for faglige drøftelser af, hvorfor der svares, som der gør. Med denne metode bliver både viden og holdninger tydelige og genstand for fælles refleksion.

Hvordan forstår vi og handler i forhold til køn

Leif Askland, tidligere lektor i pædagogik ved Høgskolen i Oslo, peger på, at pædagogisk personale i vid udstrækning oplever, at de ‘ser barnet’ – og ikke ser en pige eller en dreng. ‘De skal have lige muligheder’, lyder argumentet ofte. Alligevel viser Asklands forskning, at der forskelsbehandles ude i børnehaverne. Ifølge Askland sker det, fordi vi har en subtil og måske underbevidst modstand mod eksempelvis

ligestilling. En modstand, der kan forstås som ureflekterede holdninger. Vores pilotstudie, hvor 13 institutioner og 42 pædagoger deltog, viser, at det vi oplever som fagligt begrundede handlinger, samtidigt er tæt knyttet til vores holdninger og meninger. Også når det drejer sig om køn. At vores holdninger påvirker vores handlinger, kan gøre, at vi handler forskelligt afhængigt af, om det er drenge eller piger, vi forholder os til.

Parat til at handle

Vi udvikler vores holdninger hele livet. Og de er med til at give os stabile tilgange til andre mennesker, begivenheder og værdier. Holdninger udgør en praktisk parathed til at reagere på bestemte måder i forskellige situationer. Og det kan være hensigtsmæssigt og spare os for en masse mental energi. Traditionelt beskriver vi holdninger via tre komponenter: Viden og erfaring (kognition), værdier

OM

Ellen Ravn Habekost
elrh@ucl.dk

Lektor ved Lærer- og Pædagoguddannelsen, UCL og forskningsprogrammet i Mad, krop og læring

Projektleder på Køn, seksualitet og mangfoldighed på Pædagoguddannelsen, University College Lillebælt

OM

Anne Thomsen
anth2@ucl.dk

Adjunkt ved Lærer- og Pædagoguddannelsen, University College Lillebælt

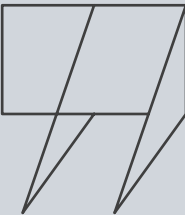
KØN: VIDEN OG HOLDNING

og følelser (affekt) og handletendens (konation). Disse tre komponenter forklarer samtidigt, at vi handler meget ‘på rygraden’. At vi fx ubevidst opfordrer drenge til stærke drengerelationer og opmuntrer til tumlelege på legepladsen med den (mandlige) pædagog, mens vi ukritisk hilser ‘godmorgen prinsesse’ til pigerne, når de møder i børnehaven.

Vignetter åbner for faglige samtaler om holdninger

Er vi bevidste om den rolle, vores holdninger og væremåder spiller i vores pædagogiske arbejde? Og er vi klar til at kigge indad og forholde os mere kritisk, så vi undgår at reproducere stereotype handlinger og holdninger? Den aktuelle pilotundersøgelse viser, at vignetmetoden er brugbar, når vi ønsker at bevidstgøre det pædagogiske personale i forhold til holdninger til køn og ligestilling. Undersøgelsens resultater peger også på, at vignetmetoden har et stort potentiale og med fordel kan bruges både i personalesammenhænge, og når køn og ligestilling skal diskuteres og debatteres med forældre. Så det er bare med at komme i gang. ■

Med denne metode bliver både viden og holdninger tydelige og genstand for fælles refleksion.

Vignet: Lucas og de lyserøde sko

Lucas på 3 år går i børnehave. På stuen er der 18 børn og tre voksne: Tine (pædagog), Helle (pædagog) og Lars (medhjælper). Lucas er optaget af aktiviteter, hvor han kan fordybe og koncentrere sig, såsom at lege med køkken-ting og dukker. I børnehavens udklædningsskab findes et

par lyserøde, højhælede sko, som Lucas er begyndt at lege med hver dag. En formiddag vil Lars gerne udenfor og lege en fangeleg, hvor drengene skal være riddere der, bliver fanget af en drage. Legen går ud på, at løbe efter hinanden og

råber “wragh”. Når man bliver fanget af dragen, bliver man selv til en drage og skal fange de resterende riddere. Lucas vil ikke være med i legen. Det mener Helle, at han skal. Lars forsøger at inddrage Lucas i legen, men han vil ikke. I stedet går han over i dukkekrogen og putter dukkerne.

Læs mere om metoden i Morten Ejernæs’ bog ‘Vignetmetoden’ [her](#)

Projektet kort

Pilotstudiet ‘Køn er noget vi gør’, er gennemført i forbindelse med det nationalt forsknings- og udviklingsprojekt om ‘Køn, seksualitet og mangfoldighed’ på pædagoguddannelsen.

Projektet har set på, hvordan pædagoger (og andet pædagogisk personale) kan arbejde med kønsmønstre. Blandt andet ved at rammesætte børn og unges lærings- og udviklingsmuligheder med fokus på at understøtte menneskers mangfoldighed og kønnes lige muligheder.

Artiklens forfattere, Stig Jensen og Helle K. Waagner har i samarbejde med daginstitutioner i Nyboorg kommune deltaget i projektet.

I projektet er der udviklet et materiale med konkrete beskrivelser af, hvordan der kan arbejdes med vignetmetoden i praksis og på pædagoguddannelsen.

KONFERENCE OM KØN

Køn, seksualitet og mangfoldighed er sat på dagsordenen

'Pædagoger skal vide mere om køn og ligestilling'. Sådan lød udfordringen til professionshøjskolerne, der nu i to år har arbejdet på at skabe ny viden, der kvalificerer pædagoger til at arbejde reflekteret med køn i pædagogisk praksis. Fagfolk og forskere mødtes i Vejle for at diskutere de mange nye resultater og tiltag. Få en guidet tur gennem konferencen her.

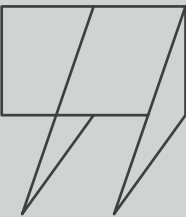

KONFERENCE OM KØN

Af lektor Jeanette Svendsen, VIA Pædagoguddannelsen

I Danmark dominerer to-kønsmodellen. Et kollektivt selvbillede af, hvordan vi er henholdsvis mand eller kvinde.

‘Skorstensfejeren gik en tur, skorstensfejeren gik en tur, gik en tur ...’

Med klar og tydelig røst bryder Leif Askland, pensioneret lektor i pædagogik ved Høgskolen i Oslo, ud i sang foran den fyldte sal, hvor pædagoger, ledere og undervisere fra landets pædagoguddannelser er samlet til konferencen ‘Køn, seksualitet og mangfoldighed’. Med den kendte børnesang om skorstensfejeren, der går ud i verden for at erobre kvinden i vinduet, slår Askland et af konferencens centrale temaer an – nemlig vores udprægede konservative, stereotype og heteronormative syn på køn.

Viden om køn formidles og diskuteres
Konferencen er kulminationen på et toårigt nationalt forskningsprojekt, hvor en lang række

forskere har sat fokus på og skabt ny viden om køn og ligestilling. Selvom mange pædagoger oplever, at vi i Danmark er kommet langt, når det handler om ligestilling mellem kønnene, så peger den nye forskning på, at der er plads til forbedring. På konferencen præsenteres en ny antologi, der samler de vigtigste, nye perspektiver. Leif Askland og en række andre forfattere udfordrer deltagerne med oplæg, der handler om ‘modstand mod ligestilling i pædagogisk praksis’, ‘kønssensitivitet’ og ‘køn som definerende kategori’. I løbet af dagen inviteres deltagerne også ind i forskellige workshops, hvor målet er at reflektere over køn og ligestilling i daglig pædagogisk arbejde.

Køn er konservativt
For ifølge Leif Askland, der har forsket i køn og ligestilling i over 30 år, er vi slet ikke mål, når det handler om ligestilling. Tværtimod. Vores forståelse af køn er, ifølge Askland, meget konservativt. Det hænger sammen med, at køn og identitet er tæt vævet sammen. ‘Køn er ikke bare noget vi har. Vi er køn. Vi gør køn og gøres til køn. Køn er simpelthen en kategori, vi socialiseres ind i og tilhører, siger Askland. Derfor reagerer vi også med angst og aggression, når vores identitet som ‘kvinde’ eller ‘mand’ udfordres.

Tokønsmodellen dominerer vores selvbillede
For i identitetsarbejdet søger vi det kendte, forudsigelige og trygge. Det, der er let at spejle sig i og hente identitetsmarkører fra. I Danmark dominerer tokønsmodellen, mener Askland, Et kollektivt selvbillede af, hvordan vi er henholdsvis mand eller kvinde. Til dette kollektive selvbillede knytter der sig samtidig en række værdier, holdninger og rettigheder. Og når det kollektive selvbillede udfordres – fx ved at to kvinder sammen bliver forældre, eller mænd vælger at klæde sig feminint – så reagerer vi stærkt.

Vi bruger kønnet som forsvar mod det ukendte
For vi bliver ikke bare overrasket – vi bliver faktisk også udfordret på vores egen identitet. En traditionel og konservativ tilgang til køn er på den måde også en slags forsvarsmekanisme, som vi bruger og gemmer os bag. Vi forsvarer os mod en trussel om, at vi ikke er gode nok, som dem vi er, forklarer Askland. ‘Hvis vi skal arbejde med køn og ligestilling i børnehaven, er vi nødt til at komme om bag denne modstand og bevidstgøre mekanismer og årsagen til, at vi handler som vi gør’, understreger Askland.

MODSTAND
“Lederne skal turde gå i kødet på den modstand, de oplever. De skal sætte køn på dagsordenen og efterspørge ny viden og diskussion”, siger Leif Askland.

KONFERENCE OM KØN

Både forældre og professionelle er bange for at gøre børnene **usikre på deres kønsidentitet**, og derfor belønner de klassisk drenge- eller pigeadfærd.

Danmark er bagud

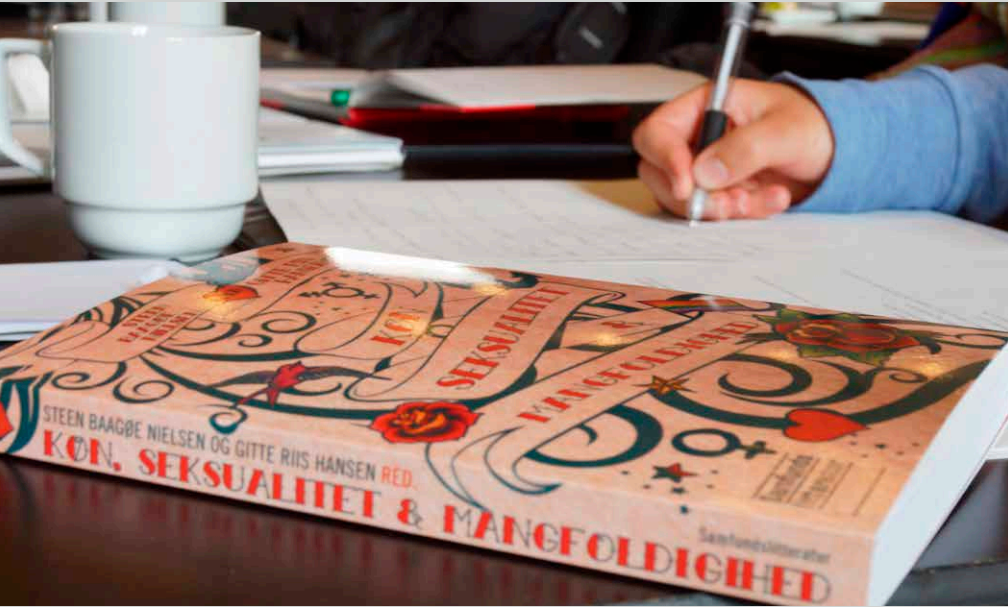
Og vi er nødt til at kigge nærmere på vores praksis i forhold til køn og ligestilling. Ifølge Cecilie Nørgaard, der er uddannelses- og kønssociolog og den næste oplægsholder på konferencen, er vi bagud i Danmark. Faktisk så meget, at andre nordiske lande ikke vil lege med os i forskningsmæssig sammenhæng. 'I Danmark har vi en generel accept af ligestilling – men en stor skepsis mod ligestillings-

initiativer', forklarer hun. Vi har en forestilling om, at vi er langt med ligestillingen, men Cecilie Nørgaards forskning viser, at vi faktisk halter bagefter andre nordiske lande.

Viden om køn sikrer færre myter

Det skyldes en mytebåret praksis – hvor børn mødes stereotypet. 'Vi opdeler fx ustandseligt og ukritisk børn efter køn, fordi det er praktisk og enkelt. Der er forskel på normer for drenge og piger. Fx sidder piger ved siden af drenge, så de kan holde dem i ave. Og i skolebøgerne reproducerer vi køn, på en helt bestemt måde', forklarer Cecilie Nørgaard.

KONFERENCE OM KØN

VÆSENTLIG VIDEN

Den nye antologi ‘Køn, seksualitet og mangfoldighed’ giver praksisrettet, ny viden. Alle konferencedeltagere fik et eksemplar med hjem.

Behov for større kønssensitivitet

Der er mange årsager til den stereotype praksis. Cecilie Nørgaard peger blandt andet på, at både forældre og professionelle er bange for at gøre børnene usikre på deres kønsidentitet, og derfor belønner den klassiske drenge- eller pigeadfærd. Den

tendens slår også igennem i en undersøgelse, der viser, at seks ud af ti UU-vejledere vejleder kønsstereotypt. Og ifølge Cecilie Nørgaard er netop sådan en praksis en af hovedårsagerne til den manglende reelle ligestilling. Derfor appellerer hun også til en større kønssensitivitet blandt

professionelle. ‘Vi skal have fokus på, hvordan vi er mere ‘gender-aware’, det vil sige, hvordan forskellige drenge og piger på lige vilkår kan realisere deres personlige, faglige og sociale potentialer’, forklarer hun.

Lovende tiltag indenfor kønsligestilling

I en nordisk rapport om kønsligestillingspraksis inden for dagtilbud og skoler er Cecilie Nørgaard med til at udpege en række konkrete bud på, hvad der faktisk kan skubbe kønsligestillingen i den rigtige retning.

Blandt de seks ‘lovende tiltag’ i Norden fremhæver hun:

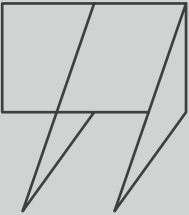
- Læreplaner, der integrerer køns- og ligestillingsperspektivet
- Ansættelse af ‘genus’-pædagoger med særlige ligestillingskompetencer i kommunerne
- Indførelse af et kønscertifikat til institutioner, der har særlig viden om køn og ligestilling

Certifikat giver status

Cecilie Nørgaard fortæller om initiativet til kønscertifikatet: Nordic Gender Certificate. ‘Idéen er, at daginstitutioner, skoler og andre pædagogiske institutioner, gennem et online kursus, får forskningsbaseret viden om køn og synlige redskaber i forhold til at nuancere egen praksis og forståelse af køn’. Certificeringen skal fornyes hvert år, og

institutionen skal udpege en tovholder, der kan holde gryden i kog. “Vi kender certificering fra svanemærket, blå flag eller det grønne flag, som mange institutioner har”, forklarer Cecilie Nørgaard. “Ved at indføre et kønscertifikat, bliver det lettere at skærpe fokus og udvikling af princippet om kønsligestilling. Og kønsligestilling kan få den status, det fortjener i institutionerne”, slutter hun. ■

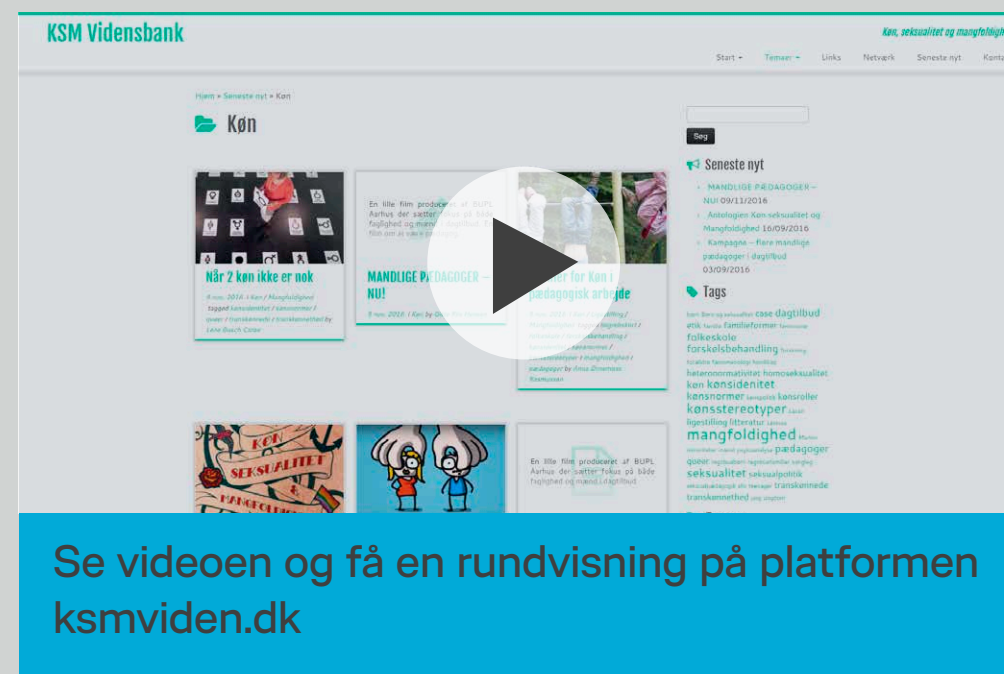
En traditionel og **konservativ tilgang til køn** er på den måde også en slags forsvarsmekanisme, som vi bruger og gemmer os bag.

Hent inspiration på ny videnplatform om køn, seksualitet og mangfoldighed

Køn og ligestilling har fået både plads og tyngde i den reform af pædagoguddannelsen, der blev gennemført i 2014. Det betyder helt konkret, at alle pædagogstuderende tidligt i uddannelsen møder et seks ugers undervisningsforløb i køn, seksualitet og mangfoldighed. Et modul, hvor de arbejder med problemstillinger omkring kønsidentitet, seksualitet, ligestilling og familieformer.

De seneste årtiers udvikling i forhold til fx ligestillingsspørgsmål, kønsroller og seksuelle minoriteter udfordrer en traditionel forståelse af køn. Mænd er omsorgsfulde fædre, der tager aktivt del i børns hverdagsliv og kvinders uddannelsesniveau og arbejdssituation er radikalt forandret. Med denne stærke satsning på modulet 'Køn, seksualitet og mangfoldighed' er det intentionen at klæde kommende pædagoger på, så de kan reflektere over og håndtere denne forandrede virkelighed. En virkelighed, som den moderne pædagog møder direkte i dagtilbud, i skoler og på bosteder.

Digital platform spreder viden

Den nye digitale platform KSM-viden.dk er udviklet med det formål at dele og sprede viden. På siden finder du artikler, informationer, lister over litteratur, videoer og egentlig undervisningsmateriale, der er målrettet arbejdet med køn, seksualitet og mangfoldighed.

Gitte Riis, forsknings- og innovationskoordinator ved UC Sjælland, har været med til at udvikle platformen, der især er rettet mod undervisere i pædagoguddannelsen. Men ifølge Gitte Riis, kan portalen også være til stor inspiration for pædagoger, der er i gang med at udarbejde køns politikker. Eller i

forbindelse med personale- eller forældremøder, hvor køn og ligestilling er på dagsordenen.

Supplement til ny bog

Platformen er et selvstændigt supplement til bogen 'Køn, seksualitet og mangfoldighed', der blev præsenteret på konferencen – og målet med platformen er videnspredning. For netop en digital platform sikrer, at mange let får adgang til viden på feltet og gør, at der løbende kan tilføjes ny viden, aktiviteter og spændende links.

KONFERENCE OM KØN

Af lektor Jeanette Svendsen, VIA Pædagoguddannelsen

Workshop: KØNSPOLITIKKER – mellem modstand og muligheder

En kønspolitik er et sæt af fælles principper for det pædagogiske arbejde med køn og ligestilling – ikke en manual over, hvad mandlige pædagoger må og ikke må. Det blev slået fast på en af konferencens workshops, hvor deltagerne diskuterede kønspolitikkers potentialer og faldgruber.

”Jeg ville gerne blive klogere på, hvorfor vi ikke laver kønspolitikker i Danmark”, fortæller Rasmus Severinsen, der er ansat som pædagog i Skovhuset i Skanderborg. ”I Sverige er der lovgivning på området og alle institutioner forholder sig til lov om ligestilling og har en kønspolitik. I Danmark er der ikke klare regler. Det mangler i den grad”, forklarer Rasmus Severinsen. Han er nysgerrig efter om workshoppen om ’Køn og ligestilling’ kommer med konkrete bud på, hvordan en kønspolitik kan se ud i en dansk sammenhæng.

Workshop diskuterer kønspolitik

Men hvad er en kønspolitik egentlig? Hvordan ser den ud, og hvorfor prioriterer så få institutioner at udvikle kønspolitikker? Netop de spørgsmål indleder Anne Trine Larsen, lektor på VIA Pædagoguddannelsen i Holstebro, med at stille workshopdeltagerne? Hun og tre andre undervisere fra Pæda-

goguddannelsen er ansvarlige for workshoppen, der har som mål at diskutere kønspolitikker som vej til forandring og højere grad af ligestilling.

Workshoppen tager blandt andet udgangspunkt i resultaterne fra et stort udviklingsprojekt, hvor 300 pædagogstuderende i samarbejde med 40 daginstitutioner har udviklet

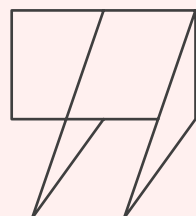
meget forskellige kønspolitikker. Undervejs mødte de involverede studerende en vis modstand mod at arbejde systematisk med køn, manglende viden om det lovmæssige grundlag for køn og ligestilling, og en mere generel kritik af ideen om at lave og følge kønspolitikker.

Modstand har flere årsager

Modstanden har vist sig at have flere årsager, fortæller Anne Trine Larsen. En undersøgelse blandt institutionsledere viser, at arbejdet med køn og ligestilling ses som mindre vigtigt sammenlignet med andre pålagte opgaver. Derfor prioriterer få institutioner at udarbejde en kønspolitik. Samtidig oplever

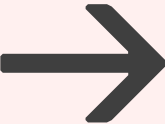
FORSKELSBEHANDLING

Det vigtigste var at få belyst, hvilke rettigheder mandlige pædagoger har, og at det er ulovligt at forskelsbehandle på baggrund af køn”, siger Rasmus Severinsen.

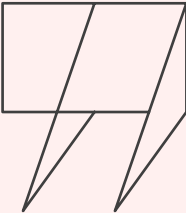

Det handler om **at skabe ejerskab** og ikke bare flere regler.

KONFERENCE OM KØN

Arbejdet med køn og ligestilling ses som **mindre vigtigt sammenlignet med andre pålagte opgaver**. Derfor prioriterer få institutioner at udarbejde en kønspolitik.

mange ledere og ansatte forventningen om en fælles kønspolitik som endnu et krav og et pres oppefra. Som endnu et forsøg på at begrænse, rammestyre og løfte pegefingeren overfor pædagogerne.

Anne Trine Larsen fortæller, at både ledere og pædagoger samtidig argumenterer for, at de i højere grad er optaget af at følge barnets demokratiske frihed og ret til at vælge selv, end af at lægge et kønsperspektiv på de muligheder, barnet tilbydes. Et tegn på det individualistiske perspektiv på barnet, der vinder frem.

Sidst, men ikke mindst, fortæller Anne Trine Larsen til workshoppens deltagere, så sporer projektet en vis usikkerhed i forhold til, hvad det vil sige at arbejde med kønsperspektivet i dagtilbud. ”De er simpelthen usikre på de lovgivningsmæssige rammer og fortolkningen af dem”, forklarer hun.

Kønspolitik: Formål og indhold

Erfaringen viser, at mange studerende i deres samarbejde med praksis, oplever, at kønspolitikker let kommer til at tematisere køn på uheldige måder, fortæller Anne Trine Larsen. Nemlig som seksualitet eller som retningslinjer for, hvad ansatte med ulige personnumre må og ikke må. I stedet kunne kønspolitikken ses som en række

fælles principper for en pædagogisk praksis. Og som en ramme for, hvordan køn og ligestilling konkret kan udmønte sig, fx i måden vi sprogligt henvender os til børnene på, eller i de aktiviteter, vi sætter i gang på tværs af køn.

Rasmus Severinsen har mærket denne fejlfortolkning af kønspolitikens formål på egen krop. I sin anden praktik mødte han en systematisk og ulovlig forskelsbehandling, der var udtryk for en ureflekteret og i øvrigt ikke nedskrevet kønspolitik: ”Jeg blev trukket til side af min vejleder, der fortalte mig om de uformelle regler, der gjaldt i institutionen. Jeg måtte ikke skifte børnene og jeg måtte ikke være alene med dem”, fortæller han. Rasmus vidste ikke, at det er ulovligt at diskriminere på den måde og fik aldrig spurgt, hvem der havde besluttet, at det var sådan. ”Til gengæld blev jeg på praktikstedet og i seks måneder følte jeg mig utryk og usikker, hver gang jeg fx tog et barn på skødet eller trøstede det”, fortæller han.

Fyldt med dilemmaer

Rasmus Severinsen, der siden har videreuddannet sig til cand.pæd.ant. og beskæftiget sig med køn som socialt fænomen, mener, at det netop er historier som hans, der skal undgås. Og at mere viden om køn og større fokus på lovgivning kan

hjælpe det på vej. ”Jeg mener, ledere, personale og forældre skal igennem en seriøs proces, før de kan lave klare regler og politikker og handle på den viden, vi har. Og i den forbindelse handler det om at skabe ejerskab og ikke bare flere regler ”, forklarer han.

Både Rasmus Severinsen og andre af workshoppens deltagere peger samtidig på, at udarbejdelse af kønspolitikker også er dilemmafyldt. ”Når vi formulerer en bestemt politik, bliver det samtidig sværere at rykke ved vores grænser. Det bliver ligesom bare cementeret, hvordan vi er. Og det er jo ærgerligt, hvis vi ikke kan blive klogere og udvikle nye praksisser”, slutter han. ■

KONFERENCE OM KØN

Af journalist Hanne Duus, af hd@via.dk

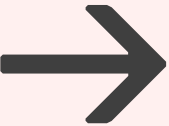
Workshop: Seksualpolitik er et vigtigt arbejdsredskab

På Hulegården har de en seksualpolitik, så alle ved, hvad der er tilladt og hvad der ikke er. Beboerne er selv med til at lave politikken, så den passer til deres virkelighed. Men den er også til for pædagogernes skyld.

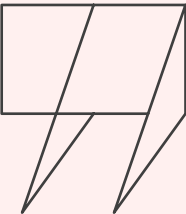
INSPIRATION

Vi kan ikke bare kopiere materialet fra workshoppen i dag, for vi arbejder med en yngre målgruppe. Men der er masser af inspiration at hente, og nu tager vi hjem og laver en seksualpolitik, der passer til os., fortæller Anja Svendsen og Trine Jakobsen.

KONFERENCE OM KØN

Inddragelsen af både beboere og personale er vigtige for, at det bliver en succes.

På workshoppen *’En seksualpædagogisk tilgang til arbejdet inden for det specialiserede område blandt unge og voksne’* delte to pædagoger fra Hulegården deres erfaringer med seksualitet i det daglige arbejde. Hulegården er et botilbud og bosted for voksne mennesker med funktionsnedsættelse.

Fælles fagligt fundament

På Hulegården tager de udgangspunkt i, at seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Og at den influerer på både tanker og følelser, og derved på handlinger og relationer. Med det som fundament har beboere og personale på Hulegården udarbejdet en seksualpolitik, der hele tiden udvikles i respekt for alle parter. Her lærer de deres beboere, at ingen skal gøre noget, de ikke føler sig klar til. Det er ikke ok. ”Vi lægger stor vægt på, at lære vores beboere, at alle menne-

sker har ret til at bestemme over egen krop. Også selvom de er udviklingshæmmede. Beboerne oplever de samme følelser og behov som andre mennesker. Og, som andre mennesker, skal de lære, hvordan de håndterer dem – i respekt for sig selv og for andre,” forklarer oplægsholderne. De uddyber videre, at det også er en væsentlig del af pædagogikken, at beboerne selv er med til at udarbejde seksualpolitikken på stedet. En politik, der hele tiden bliver taget op til revision og udvikling. I respekt for individet og relationen.

Også for medarbejdernes skyld

Men de understreger også, at seksualpolitikken på Hulegården naturligvis er lavet for at lære beboerne at håndtere deres seksualitet. Men at den i lige så høj grad er til for pædagogernes skyld. ”Det kan være meget grænseoverskridende og opleves som et personligt overgreb at skulle forholde sig til andres seksualitet. Vi er alle forskellige og har forskellige grænser for vores blufærdighed. Derfor er det vigtigt, at alle føler et ejerskab til politikken,” var budskabet. På workshoppen var der også inspiration at hente for deltagerne. Blandt andet fortalte pædagogerne, hvordan de er bevidste om, at deres seksualpolitik altid er vedkommende og aktuel. Og så arbejder de med forskellige emner i mindre

grupper, alt efter beboernes behov. Det kan være opdeling i drenge og pigegrupper, eller i andre konstellationer, der ikke er opdelt efter køn, men efter forskellige interesser/udfordringer.

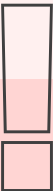
God inspiration

For Anja Svendsen og Trine Jakobsen har det været interessant at deltage på konferencen. De kommer fra Hus 53 i Svendborg. Et aflastningssted for børn og unge med fysisk og psykisk nedsat funktionsevne. De har hentet god inspiration i workshoppen. ”Vores målgruppe er i en alder, hvor de møder mange fristelser, men ikke altid er i stand til at forstå, hvad der sker. Eller til at udtrykke det, så det bliver forståeligt for andre,” siger Anja Svendsen. Og fortsætter: ”Og det er jo ganske forståeligt. De er teenagere er i fuldt flor. Deres krop fungerer som hos andre unge mennesker. Hormo-

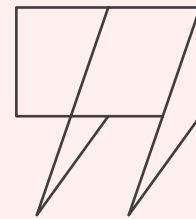
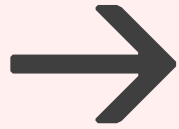
Fakta om Hulegården

Hulegården er et botilbud og bosted for 40 voksne mennesker med funktionsnedsættelse.

Find masser af inspiration fra arbejdet med seksualpolitikker på Hulegården [her](#)

KONFERENCE OM KØN

Lige nu har vi regler og restriktioner. **Men regler giver ikke forståelse for, hvad det handler om.**

ner og amoriner banker rundt. Og derfor har de et behov for at forstå, hvad det er der sker,” siger hun.

Både hun og Trine Jakobsen er enige i, at de ikke bare kan kopiere materialet, fordi deres målgruppe er yngre og befinder sig på meget forskellige både fysiske og kognitive udviklingsstadier.

”Fx er vores målgruppe i mange tilfælde ikke klar til at tale om følelser. Nogle er jo næsten voksne i kroppen, men kognitivt er de på niveau med små børn. Men så kan vi bruge det til

noget andet. Fx lyder det spændende at arbejde med massage og sanser. Det ville passe rigtig godt til vores målgruppe. Lære dem at mærke efter deres egen krop,” siger Trine Jakobsen, der sammen med Anja er enig i, at de vil tage hjem og arbejde på at få en fælles seksualpolitik i deres institution. Og at inddragelsen af både beboere og personale er vigtige for, at det bliver en succes.

Politik fremfor regler

”Lige nu har vi regler og restriktioner. I må ikke det og det. Fx

hvordan håndterer man onani? Eller der skal altid være en åben dør, når der både er piger og drenge tilstede i et rum. Regler giver ikke forståelse for, hvad det handler om,” siger Trine Jakobsen.

Ledelsen skal prioritere arbejdet

Som en vigtig pointe på workshopen, understregede oplægsholderne, at det er vigtigt, at ledelsen på en institution prioriterer arbejdet med seksualitet. Ellers kommer det ikke til at fungere. Det gør ledelsen på Hulegården. Det har blandt andet betydet, at stedet har flere uddannede seksualvejledere, at nye medarbejdere skal igennem et mentorforløb med en seksualvejleder. Og flere gange årligt deltager studerende tilknyttet Hulegården i forskellige temadage om seksualitet. ■

ANMELDELSE

Af pædagog og cand.pæd.ant. Rasmus Severinsen

Vi kan *kun* blive bedre

Ny antologi kan inspirere til pædagogiske diskussioner om køn, seksualitet og mangfoldighed

I disse år foregår der omfattende forandringer: Familiemæssigt og i forhold til køn og seksualitet. Derfor er der behov for et bedre videns- og forskningsmæssigt grundlag, så det pædagogiske arbejde med børn og brugere ikke præges af kønsblindhed og stereotype forståelser af kønsidentitet. Formålet med ny antologi er netop at formidle ny viden om pædagogisk arbejde med køn.

Et opgør med kønsblindhed i pædagogisk praksis er essensen af antologien 'Køn, seksualitet og mangfoldighed'. Gennem tretten kapitler formidler en række forskere og praktikere grundlæggende viden og relevante problemstillinger med særligt fokus på børn, unge og voksnes kønsidentitet, seksualitet og familieformer.

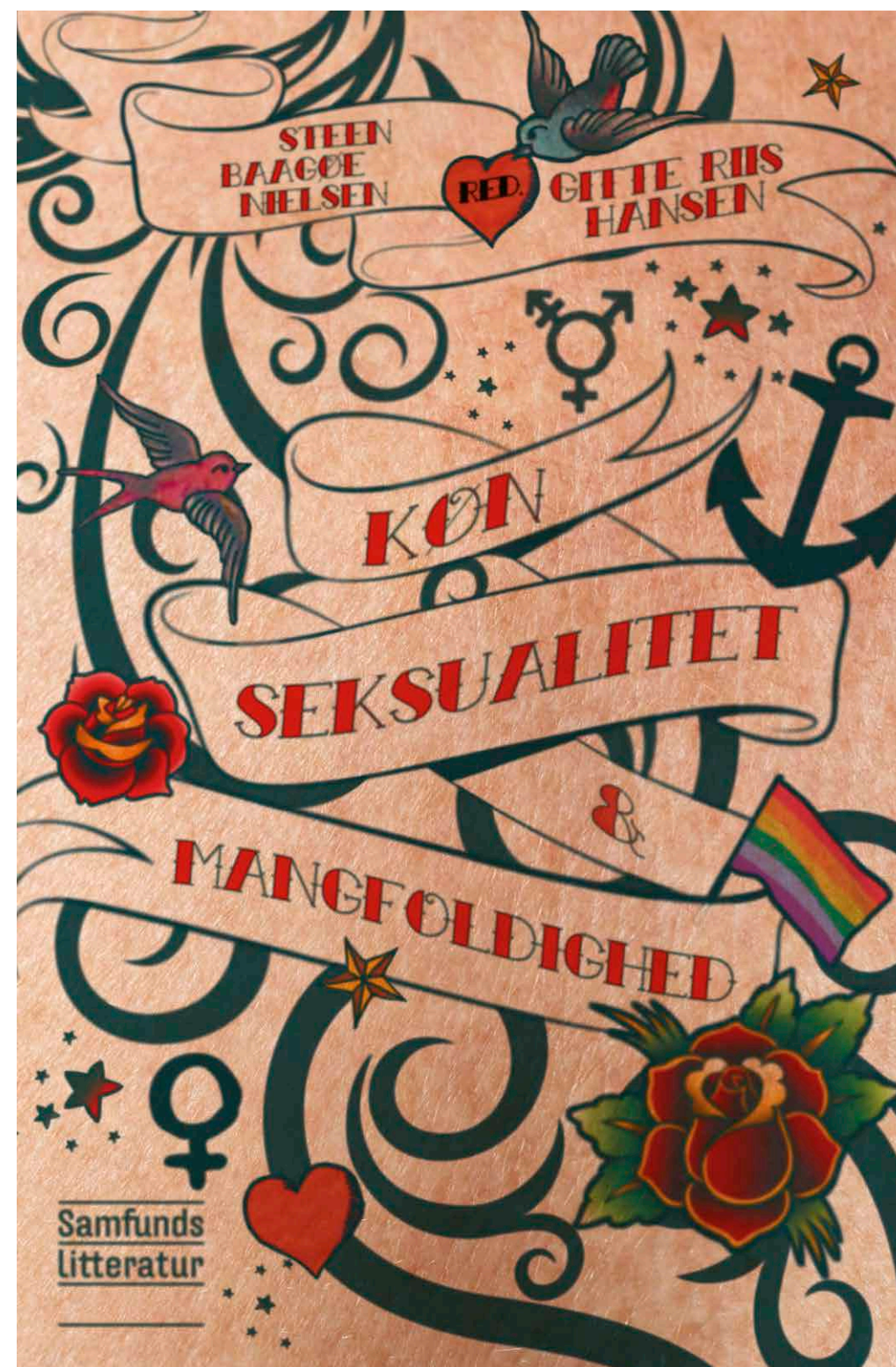
Bredde og dybde præger antologi

Antologien, der er redigeret af Steen Baagøe Nielsen og Gitte Riis Hansen, kommer på fornem vis omkring flere vigtige emner: Kønspolitikker, mænd i pædagogisk arbejde og børns forhandling af køn i daginstitutioner og SFO. De fleste artikler tager et

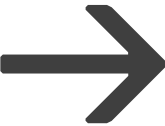
kulturteoretisk, socialkonstruktivistisk eller poststrukturalistisk udgangspunkt. De præsenterer konkrete og aktuelle problemstillinger og fremsætter løsninger på det pædagogiske arbejde med at skabe fokus på køn.

Kønspolitikker og modstand

I kapitlet 'Ligestillingslove og kønspolitikker som veje til forandring', præsenteres læseren, for den modstand 300 midtjyske pædagogstuderende oplevede, da de forsøgte at skabe og udvikle kønspolitikker i samarbejde med 40 udvalgte daginstitutioner. I kapitlet konkluderes det, at tanken bag projektet ikke harmonerede med den allerede eksisterende praksis ude i institutionerne, hvor der stadig bliver

ANMELDELSE

lagt vægt på børns naturlige/ biologiske behov. Den røde tråd i antologien er da også, at vi kun kan blive bedre, når det handler om at arbejde henimod en større mangfoldighed.

Køn som socialt fænomen

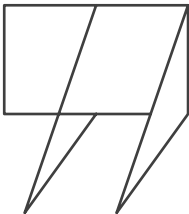
Gennem antologien bliver der lagt vægt på, at der ikke er nogen neurologisk forskel på mænd og kvinder. Noget som bakkес op af både international og national kønsforskning. Der er derfor ikke en naturlig eller entydig måde at være dreng eller pige på. I kapitel tre fremhæver Cecilie Nørgaard fx, at en mere social og kulturelt orienteret forståelse af kønnets kompleksitet vil kunne skabe et større udviklingspotentiale for børns læring og valg af uddannelse. Hun viser med sin forskning, at forståelsen af køn som et socialt fænomen, vil kunne give drenge

og piger mere lige vilkår – også senere i livet.

Bud på konkrete løsninger

Antologien 'Køn, seksualitet og mangfoldighed' indeholder flere spændende aspekter i forhold til, hvordan 0-6 års området gøres mere interessant for de mandlige pædagoger. Og hvad man som pædagog selv kan gøre, for at skabe mere lige vilkår for drenge og piger. Dette gør antologien ved, at kapitlerne på forskellig vis tager fat i specifikke emner, der afsluttes med op til flere refleksionsspørgsmål. Denne opbygning giver læseren mulighed dels for at udfordre sit eget syn på køn og dels lejlighed til at diskutere i studiekredse eller personalegruppen. Min vurdering er, at antologien henvender sig til alle, der har lyst til at fremme en mangfoldig praksis i det pædagogiske arbejde.

Antologien giver læseren mulighed for at udfordre sit eget syn på køn og lejlighed til at diskutere i studiekredse eller personalegruppen.

Hvad med samfundets forventninger til kønnet

Jeg savner dog kapitler, der sætter fokus på de materielle, politiske og sociale aspekter ved køn, som børn tager med ind i børnehaven. Min opfattelse er, at hvis vi ikke medregner og forholder os aktivt til de kønnede forståelser, der skabes og reproduceres i samfundet uden for børnehaven, vil der opstå mangler og begrænsninger i den måde, vi tackler kønsproblemstillinger på. Når det er sagt, kan jeg varmt anbefale bogen, som kommer omkring flere vigtige og aktuelle emner i det pædagogiske arbejde. ■

Bog fakta

Titel: **Køn, seksualitet og mangfoldighed**
Forfattere: Redigeret af Steen Baagsø Nielsen og Gitte Riis Hansen
Forlag: Samfundslitteratur
Sider: 317 sider

Anmeldt af:
Rasmus Severinsen
Pædagog og cand.pæd. i pædagogisk antropologi med speciale i køn, ligestilling og mangfoldighed
Ansат som pædagog i Skovhuset i Skanderborg.

SPIDS PEN

Af Cecilie Nørgaard, uddannelses- og kønssociolog og indehaver af virksomheden Mangfold / cecilienorgaard.com

Vi er alle medskabere af køn

Der eksisterer mange myter og holdninger til, hvordan børn skal være drenge og piger. Som professionelle bør vi udfordre de genstridige myter og stereotype roller, så alle børn får mulighed for at udfolde deres potentiale.

Køn. Hvilket køn? Han, hun, hen, biologisk, socialt og kulturelt. Kønt!

Køn er et fænomen, vi roder rundt i. Som vi endnu ikke har sprog for, men masser af erfaringer med og stærke følelsesladede meninger om. Vi ordner, genfortæller og bekræfter hinanden i forhold til køn. Som når Lucille stolt viser sin lyserøde kjole frem og velmenende stemmer siger: "Hvor er du altså smuk i den prinsessekjole!". Eller når William viser os sin togbane, og vi lige så begejstret udbryder: "Hvor er du altså god til at

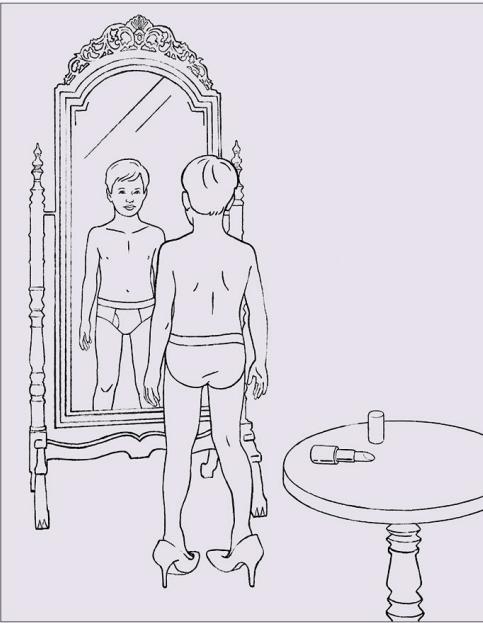
bygge og lege med tog!" Kønsspecifik ros og anerkendelse kan umiddelbart virke uskadeligt. Men på grund af sin gentagende karakter får den kulturelle kønsfortælling den effekt, at den reproducerer og dermed fastholder en gammel tradition. En tradition, hvor piger ses – og lærer at se sig selv – som objekter, der roses for deres udseende, mens drenge anerkendes for deres evner og handlinger. Også de uhenigtsmæssige handlinger, der legitimeres som drengestreger. Udtryk som 'Den, man tugter,

elsker man' bruges stadig ofte, når en dreng slår en pige – men hvad er det egentlig for en legitimering af en kønnet, voldelig adfærd?

Mød barnet med ukønnet, åbent sind

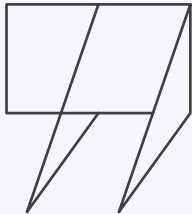
Men køn er ikke blot et biologisk vilkår, det er også et kulturelt fænomen, der skabes, reproduceres og forandres i samspil med andre mennesker. Sagt på en anden måde: Køn er ikke kun noget vi har, men også noget vi gør – og noget vi bliver. Og bliver gjort til. Derfor har det betydning, om vi møder børn med ukønnet, åbent sind. Eller om vi på forhånd skaber muligheder eller begrænsninger for deres udfoldelse og udvikling på baggrund af stereotype forestillinger om, hvad barnets køn betyder. Køn er en af de identitetsmarkører, vi oftest defi-

SPIDS PEN

MAL DIN KØNSFORSTÅELSE FREM

Cecilie har skrevet en række bøger til undervisning i grundskolen samt fagbøger og artikler om køn. Senest har hun kurateret og udgivet kunst-malebogen 'Art Colouring Book – Facing Gender Diversity', hvor 30 både udenlandske og danske kunstnere har bidraget med værker, der udfordrer almindelige forestillinger om køn. Malebogen giver mulighed for en kreativ og meditativ tilgang til at reflektere over kønsstereotyper og alternative kønsidentiteter.

Vi ved fra forskning, at der er **større kognitive forskelle inden for køns-kategorierne** 'dreng/mand' og 'pige/kvinde', end der er mellem dem.

nerer os selv og hinanden ud fra. Med andre ord fylder vores opfattelser af køn utrolig meget i forhold til, hvordan vi ser os selv, hinanden og vores omverden. Vi har brug for at skabe struktur i verden. Det reducerer kompleksiteten og kan give ro og overblik. Men fokuserer pædagogen stereotypt på køn som strukturerende kategori, så risikerer hen at overse det enkelte barns særlige og måske ikke-stereotype potentialer og kompetencer.

Stereotyp avler stereotyp

Taler vi om drenge som vilde, dominerende, impulsstyrede væsener – jamen, så bliver de det, fordi vi sprogliggør, legitimerer og muliggør det. Taler vi om piger som søde, omsorgsfulde væsener, der er gode til at koncentrere sig – jamen, så bliver de det også. Vores kulturelle fortællinger om køn er med til at skabe de køn, vi oplever. Vi ved fra forskning, at der er større kognitive

forskelle inden for kønskategorierne 'dreng/mand' og 'pige/kvinde', end der er mellem dem. Det betyder fx, at der er større forskelle indbyrdes mellem piger – end der er mellem drenge og piger. Således må vi nødvendigvis stille spørgsmålstegn ved pædagogiske praksisser, der behandler børn forskelligt og stereotypt på baggrund af køn. Hvad er køn? Hvad er et menneske? I udgangspunktet ufatteligt mangefacetteret. Som pædagoger, forældre og forskere har vi et fælles ansvar for at løfte den opgave, det er at skabe rum for den mangfoldige rigdom. ■

OM

Cecilie Nørgaard
kontakt@cecilienorgaard.com

Uddannelses- og kønssociolog,
og tidligere skolelærer

Cecilie er indehaver af virksomheden Mangfold, hvor hun som konsulent, forfatter og foredragsholder tilbyder og formidler viden om køn og diversitet på både kunstneriske og videnskabelige måder.

cecilienorgaard.com